JÄRWA TEATAJA

Põllumeeste ja asunikkude häälekandja.

Ilmub kolm korda nädalas: **igal teisipäeval, neljapäeval ja laupäeval.**

Toimetus ja talitus: Paides, Turuplats nr. 13. Kõnetraat 101 — Kõnetunnid kella 10—1 l. Tarvitamata jäänud käsikirjad hävitatakse ära, kui neile tagastamiseks markisid ei ole juure lisatud.

ükſiku numbri hind 5 senti.

Tellimise hind alandatud.

Vastutaw toimetaja Willem Wessart. Väljaandja „Järwa Kirjastus ühisus".

Tellimise hind postiga: 1 aasta Kr. 6.— 3 kuud Kr. 1.70 ½ aastat Kr. 3.20 1 kuu Kr. 0.60

Kuulutuste hind: üks millimeeter ühel veerul: tekstis 8 snt., kuulutuste lõpul 5 snt.

Nr. 13. Paides, teisipäeval 31. jaanuaril 1933. a. 8. aastakäik.

Prantsuse walitsus lahkus.

Paul-Boncouri kabineti kukutas maksukoorma kõrgendamine. — Sotsialistid häälestasid wastu.

Pariis, 28. jaanuaril. Paul-Boncouri walitsus Prantsusmaal kukutati täna hommikul saadikutekogus, kui oli arutusel walitsuse ettepanek, milles nõuti otsekoheste maksude kõrgendamist wiie protsendi wõrra. Walitsus jäi wähemusse 193 häälega 390 wastu. See tuli sellest, et sotsialistid keeldusid ühes radikaalidega ja sotsiaalwabariiklastega walitsuse poolt hääletamast.

Walitsuse ettepanek oli jäetud otsustamata rahanduskomisjonis. Rahanduskomisjon nõudis wastawa artikli eraldamist ja edasilükkamist. Selle wastu peaministèr Paul-Boncour esines saadikutekogus usaldusküsimusega.

Pariis, 28. jaanuaril. Paul-Boncouri walitsuse kukutamine füüdis täna hommikul kell 6. Walitsus langes teepärast, et sotsialistid keeldusid hääletamast walitsuse ettepaneku poolt, mis nõudis maksude kõrgendamist 6 protsendi wõrra. Walitsuse wastu hääletasid parema tiiwa erakonnad ja sotsialistid. Poolt hääletasid ainult radikaalid.

Kohe pärast hääletust walitsus koostas lahkumisteadaande ja läks seda kell 7 wabariigi presidendile esitama.

President Lebrun algab juba enne lõunat nõupidamisi kriisi lahendamiseks. Traditsiooni kohaselt kutsutakse presidendi juure kõigepealt saadikutekoja ja senati esimehed, siis senati ja saadikutekoja rahanduskomisjonide esimehed. Praegu on wõimata ette näha, kuidas walitsuskriis lahendatakse. Poliitiline seisukord nõuab aga rutuliist lahendust.

Saadikutekoda tuleb uuesti kokku teisipäeval, et määrata walitsusele esialgne eelarwesumma weebruarikuu kohta, sest 1933. aasta eelarwe on weel wastu wõtmata.

Peekonsigade hind veelgi paranenud.

Ostame piiramata arvul

peekonsigu,

piimaga joodetud

eksportvasikaid

(tapakaal üle 30 kg) ja

eksportlambaid.

Maksame soodsat päevahinda.

Ühisus „Estonia Eksporttapamajad"

Tallinn.

„Eesti eelarwe on korralikult täidetud."

Rahwasteliidu finantskomitees rõhutati meie walitsuse energilist tegewust.

Jutuajamine Eesti panga presidendi J. Jaaksoniga.

Laupäewaks jõudis Tallinna tagasi Eesti panga president J. Jaakson, kes käis Genfis rahwasteliidu finantskomitees aru andmas Eesti majanduslikku olukorra üle ja tagasiteel peatas ka Pariis teises linnas. Meie toimetuse esindajale seletas J. Jaakson oma reisi tulemusist järgmist:

Rahwasteliidu finantskomitees esinesin aruandega Eesti üle 16. jaanuaril.

Üldiselt jäi läbirääkimistest mulje, et finantskomitee liikmed on rahul Eesti majandusliku seisukorraga. Mitmete küsimuste kohta nõuti täiendawaid teateid, mida ka andsin. Eriti tuli muretseda andmeid weel meie riigi eelarwe kohta, millised andmed saadeti Tallinnast kirjateel Genfi. Eelarwe kohta teatati mitmelt poolt, et see peab olema tasakaalus — nõnda öeldi päälegi, waid ka tegelikul läbiwiimisel. Seejuures meie riigi majapidamise kohta tunnistati, et eelarwe on korralikult täidetud ja walitsus on awalhaanud energilist tegewust tulude-kulude tasakaalu saawutamisel, millega tuleb jääda tõesti rahule.

Tagasiteel Pariisis peatudes oli tolkusaamist sealsete pangeringkondadega clearingu korraldamise asjas Eesti ja Prantsuse wahel. Samuti wahetasime mõtteid laenude wahetamise üle. On lootu, et meie punkaup leiab Prantsusmaal seniselt suuremal määral minekut.

Ka Berliinis, kus peatusin, sain kokku panga-asjadega. Räägitsime samuti rahaliitlemise korraldamisest ja mäliskanbandusest.

Lätis peatudes sain kahjle wastuwõtu osalisels. Giingi mõjuwõtt soowi, et meie maad peaks pääsema ülisuurest laenu wastastikku wõimalikult rohkem tarwitada.

Saksas ka walitsuse kriis.

Berliin, 28. jaan. Riigikantsler Schleicher esitas walitsuse lahkumispalwe peale seda, kui president keeldus andmast temale wolitust riigipäewa laialisaatmiseks sel korral, kui wastu wõetakse umbusalduse ettepanek walitsusele.

President Hindenburg wõttis walitsuse lahkumispalwe wastu, kuid palus asjaajamist jatkata kuni uue walitsuse loomiseni.

President tegi endisele kantslerile von Papenile ülesandeks kaaluda wõimalusi uue walitsuse loomiseks parlamentlikul alusel.

Walitsus kinnitas erieelarwed.

Wab. walitsus kinnitas oma wiimasel koosolekul eripõhikirjade alusel wõetawate riikliikude ettewõtete eelarwed. Nõik need asutused — riigi põlewkiwitööstus, riigi turbatööstus, riigi trükikoda, Maapank, Pikalaenu pank, riiklik metsatööstus, sadamatehased ja arsenal töötawad ülejäägiga, tõotades anda ka eelolewal aastal puhastkasu.

Peale selle kinnitati walitsuse poolt — Tartu ülikooli, riigi kunsttööstuskooli, kanamunade wäljaweo erimaksu, lina ja linaseemne wäljaweo kontrolli erimaksu ning seakaswatuse ja peekoni wäljaweo edendamise fondi eelarwed 1933.-34. a. kohta.

Itaalia kuninganna Sofias külas.

Bulgaaria kuningas saadab oma ämma, Itaalia kuninganna, Sofias paleesse. Kuninganna Elena jõudis rutuga Bulgaaria pealinna oma tütrele, Bulgaaria kuningannale külla, tema esimese lapse, wõikese tütre warrudele. Huwitaw oli, et Itaalia kuninganna terwitas Bulgaaria parlamendi esimees Malinow wene keeles, ja samas keeles wastas temale ka kuninganna. Wiimane on Montenegro würsti tütar, lõpetanud omal ajal Smolnõi instituudi Peterburis. Malinow on Kiewi ülikooli kasuandik.

Wõrumaal tabati aidalõhkujad

Noored poisid leiutasid „kergema teenistuse".

Sügiseste pimedate ööde tulles hakkasid Wõrumaal Wana-Antsla wallas järjekindlalt korduma aidalõhkumised ja lõhkumiste katsed. Nii katsuti sisse murda Juhan Susi aita, kuid mõõdaminejate pealejuhtumisel jätsid wargad töö pooleli.

Juhan Reiljani aida katusesse ja lakke lõhkusid wargad augu ja wiisid ära aidast sel teel nisupüüli, kruupe ja muud. Jaan Rätsepa aida alusmüür lõhuti maha ja taheti sel teel aita tungida, mis aga ei õnnestunud. Samuti toimiti mitmel teisal sarnalaadseid aidalõhkumisi.

Ilmselt oli selge, et siin on tegemist ühede ja samade warastega, kes kogu ümbruskonda oma tegudega hirmul hoidsid. Asja hakati juurdlema õige energiliselt ja selle tulemusena awastati wargad.

Selgus, et warastelis olid Krabi walla noormehed wennad Eduard ja August Raatid. Mõlemad olid warem teeninud Wana-Antsla wallas, mistõttu nad hästi olid tuttawad sealsete oludega. Ka oli neid warguste ajal seal ümbruses nähtud liikumas.

Pika puiklemise järele tunnistasid mõlemad wennad end kümnekonnas aidalõhkumistes süüdi. Kraami kandnud nad seljas koju, või peitnud wõõrastesse küünidesse, kust hiljem selle ära tõid. Suurema osa kraamist olid wargad suutnud juba ära tarwitada, kuna osa siiski kätte saadi ja omanikkudele tagasi anti.

Mõlemad wennad on alles noored poisikesed. Ed. Raat on 19 a. wana ja wend August kõigest 16 a. Oma ülespidamist teenisid nad moepärast metsatöödel, kuna tegelik leib tuli wõõrast aidast. Niiüd paigutati mõlemad wargapoisid paar päewa tagasi Wõru wanglasse prii leiwale.

Saksa riigikantsler Schleicher astus ametist tagasi.

Uurimise jatkamisel on kohtuwõimud nüüd jällegi saanud, et ka tubaka sissewool olewat suuremate summadega riiki pügatud. Ka see asi on prokuratuuri poolt selgitamisele wõetud. Juurdlus selles asjas on tähtsamate asjade kohtu-uurija Lassi käes.

30.000 krooni maaparanduse laenu.

80 laenupalwet järge ootamas.

10. weebr. s. a. astub kokku maaparanduse laenu komitee laenude määramiseks neile põllupidajaile, kellel osa maaparanduse töid juba teostatud. Praegu on järge ootamas umbes 80 laenutahtjat, laenu on wõimalik anda seekord 30.000 krooni, nii et läbisegi igaühele tuleks 375 krooni. Laenutahtjate hulgas on ka weelihisuri. Ühisused wõiwad peale selle laenu saada ka maapanga kaudu maaparanduse laenu fondist.

Laenupalwed murutwad tagasihoidlikumaks. Waremalt palju alla 1000 krooni ei küsitud, nüüd lepitakse juba mõnesaja krooniga.

Uued wäärnähtused „Astorias".

Nagu teada, tuli hiljuti tubakatehases „Astorias" tulude warjamine ilmsiks, mille järeldusel wabriku peadirektor wangimajja paigutati.

Koolimaja põletaja

8 aastaks sunnitööle.

Koolijuhataja R. Nurga süütegu tõestati.

Petseris, 27. jaan. Neljapäewal oli Tartu-Wõru rahukogu wäljasõidu istungul harutusel endise Leewaku algkooli juhataja Rudolf Nurga süüteo asi, mis tekitanud Leewaku koolimaja mahapõletamise katsest, millega Nurk lootis kõrge kindlustussumma mõõbli eest kätte saada.

Kohtus leidis R. Nurga süütegu tõestamist ja rahukogu mõistis R. Nurga 8 aastaks sunnitööle.

1. sept. mõõdunud aastal kell 7 märkasid Leewaku koolimaja lähedased elanikud, et hoone teise korra aknast ajab suitsu wälja. Tuletõrje kohalesõidmisel selgus, et koolimaja aknad olid tekkidega kaetud, koolijuhataja ühes abikaasaga oli pool tundi enne tule algust majast lahkunud. Ebaõn selgus weel suurem üllatus. Koolijuhataja korteri põrandale oli hõõguwaid süsi puistatud ja nende peale kuiwi puid laotud. Tuli tungis juba läbi lae põhjudesse, mis olid põõninguile asetatud süttimiseks. Tule algust nähti ilmselt kuritõõ tunnuseid ja koolijuhataja R. Nurk wõeti wastutusele.

Kohtus R. Nurk selgas oma süüd kangelaselt. Kuid tunnistajate waral tehti kindlaks, et Nurk oli koolimaja tahtmud põlema pista kõrge kindlustussumma kättesaamiseks.

R. Nurk oli oma korteri sissesõidu kindlustanud „Eesti Lloydis" 4606 krooni eest, kuid kraami tegelik wäärtus ei ületa üle 1000 krooni.

Waremalt kui Nurk oli juhatajaks Pitrisaare algkoolis, põles sealne koolimaja maha ja Nurk sai mõõbli kindlustussumma 2400 krooni ilusasti kätte.

Sel ajal kui Nurk Leewakul tahtis koolimaja põlema pista, oli ka walla rahwaga juba tüli läinud ja wallandamiseks eite pandud. Hiljem walitsus wallandaski Nurga õpetaja kohalt.

R. Nurk wõttis kohtuotsuse rahuliku näoga wastu.

Piimatööstusid nõuawad kõwemat kontrolli.

piima ja piimasaaduste kohta.

26. sõp. olid Tallinna piimatööstuste kaubanduse-töötuskojas koos, arutades pealinna piimaga warustamise küsimust. Piimamüügi korraldustes, nagu seletawad piimaärid, on ilmsiks tulnud terwe rida wäärnähtusi, mis ei wõimalda linna kodanikel saada head ja korralikku piima.

Ka linn oma sundmäärustega pole piima puhtuse heaks kuigi palju ära teinud.

Piimaäride arwates tuleks panna maksma wasi seadus woidusainete, eriti piima ja piimasaaduste wõltsimiste kohta, mille wäljatõõtamisest peaksid wõtma osa kaubandustööstuskoja esindajad — asjatundjad. Edasi tuleks, piimatööstuste arwates, lahkise piima müük ülbse lõpetada. Samuti peaks piim klassifitseeritama oma määratusest paari-kolme klassi wõi sordi, mille kohta oleks tudebil wastaw pealkiri ja hind.

Kõrgendust heinakaswatajaile heinaseemnete müügiks ja ostuks.

Meil on riigiheina seemnekaswatajad koondunud peamiselt Lõuna-Eestisse ja seemne ostjad Põhja-Eestisse, mis raskendab heinakaswatajate wahelist seemne müüki ja ostu. Mõlemi poole huwides seisab aga see, et tarwitaja saaks seemne otsekohe kaswatajalt. Sarnase müügi ja ostu läbiwiimiseks aitab kaasa Eesti niidu- ja karjamaa arendamise ühing. Selleks wajab ühing kõigepealt andmeid: milliseid seemneid ja palju kellelgi müügiks jatkub ja kõrge hinnaga oleksse nõus müüma. Wastawad teated tuleks saata ühingule (Pikk 40, Tallinnas) 10. weebruariks. Saadud andmeid annab ühing teateid seemne soetamise wõimalustest ostjatele ja on ühtlasi abiks seemnete tellimisel.

Nikolai Leisman määrati Petseri kloostri ülemaks.

Neljapäewa õhtul kell 5 pidas ap.-õigeusu kiriku sinood koosolekut, mille tähtsamaks punktiks oli Petseri kloostrile uue ülema määramine. Uueks kloostriülemaks määrati, nagu see juba kauemat aega oli kawatsetud, Kilingi preester Nikolai Leisman.

Wõi wäljaweo kontrolljaama eelarwe wähenes.

Piimasaaduste wäljaweo erimaksust saadakse 100.922 krooni.

Põllutööminister kinnitas piimasaaduste wäljaweo erimaksu 1933./34. a. tulude ja kulude eelarwe, mis tasakaalus 100.922 krooniga. Nagu eelarwest näha, loodetakse tulude osas eelarwe-aastal wäljaweetawa wõi pealt saada erimaksu 99.000 krooni. Ühtlasi on nimetatud erimaksu summadele juurde wõetud weel mitmesuguseid muud tulud, nagu eelmiste aastate ülejäät, kulude tagasimaksud j.n.e., kogusummas 1992 kr. Kokku seega tulusid 100.922 krooni. Wõrreldes 1932./33. a. eelarwega on tulud piimasaaduste wäljaweo erimaksu eelarwes wähenenud 63.052 krooni wõrra. Uue eelarwe summad on wähenenud mitmel alal, nagu palgad, majapidamise kulud j.n.e. 9087 kr. wõrreldes eelmise aastaga. Peale selle on wähendatud eelarwet mitmesuguste kultuuriliste toetuste arwel 53.058 kr. Kogusummas wähenes piimasaaduste wäljaweo kontrolljaama eelarwe 63.052 krooni wõrra.

Eelarwes on muuseas nähtud ette karjakaswatuse ja piimamajanduse edendamiseks toetuse andmine põllutöökojale 6320 kr. ja teistele asutustele Tartu ülikooli juures j.m. 2000 krooni.

Kuresaare töötud

põlgawad kaawitööd.

Mõni aeg tagasi määrati häbaabitööde kreblidist toetust mitmele Saaremaa weeühingule — tingimusega, et kraawitöölised wõetaks linna töösõrjast. Kuigi Kuresaares registreeritud töötuid rohkesti, leidub siiski weel üksikuid, kes on nõus minema maale kraawi kaewama. Ei aita ka linnawalitsuse seletused, et linnas saab edaspidi korralõda häbaabitööd wäga piiratud määral.

Praegu wajawad mitmed weeühingud suuremaj arwul töölisi, kuid mitmekordsetle nõudmistele waatamata pole neid saada. Haeskas, kus on waja weel umbes 30 töölist, on töölistele korralõdatud prii korter, kütt ja walgustus. Töölistele antakse tööriistad tasuta kasutamiseks. Kohaliikes ajalehis awaldatakse üleskutseid töötuile, et need töösoowialusest kinni haaraksid, näidates, et ministeeriumi poolt määratud normid wõimaldawad korralikele töölistele teenika rahuldawa päewapalga. Weeühingud aga ostawad töölisi, kuni labidad nurgas rooste lähewad. Nähtawasti pole tööpuudus siiski nii suur, nagu seda mõnelt poolt püütakse kujutada.

Skandaalne falsifikaatide lugu Rumeenias.

Wiin, 27. jaanuaril. Lehed teatawad Bukarestist, et Rumeenias on tulnud awalikuks skandaalne falsifikaatide lugu. Salaorganisatsioon paljastati Temeswaris. Seni on arreteeritud wiis isikut, nende hulgas üks baam, kes kuulub Rumeenia kõrgemasse seltskonda. Selle baami budoaar läbiotsimisel olewat leitud ärmiselt kompromiteeriwaid dokumente. Üksikuid olewat fotatud ka üks kõrgem Rumeenia ohwitser, kes seisis selle baamiga armuwahekorras.

Taanis suur lokaut tulemas.

Kopenhaagen, 27. jaanuaril. Tööandjate liidu otsust mööda suur lokaut Taanis astub jõusse 1. weebruaril. See lokaut tabab umbes 100.000 töölist. See lokaut wahekohtumiku lepituskatsed on jäänud tagajärjetuks. Tõsise seisukorra pärast tuleb parlament homme kokku.

Kes ähwardas kaikaga?

Hiljuti üttles „kaikamees" Boris Parm kohtus, et wabadusõjalaste koosolekul kesklinna abiesimees adw. A. Sirk öelnud: „Ei jää muud üle, kui wõta kaigas kätte ja pekса riigikogu laiali." Politiiline politsei tundis huwi, mis mõttes olid need ähwardused öeldud ja wõttis A. Sirki ülekuulamisele. Selgus aga, et Sirk polewat neid sõnu öelnudki. See lause hüütud wististi wahelehüüdena. Kes oli hüüdja, jäi selgusetaks.

Skandaalne falsifikaatide lugu Rumeenias.

Wiin, 27. jaanuaril. Lehed teatawad Bukarestist, et Rumeenias on tulnud awalikuks skandaalne falsifikaatide lugu. Salaorganisatsioon paljastati Temeswaris. Seni on arreteeritud wiis isikut, nende hulgas üks baam, kes kuulub Rumeenia kõrgemasse seltskonda. Selle baami budoaar läbiotsimisel olewat leitud ärmiselt kompromiteeriwaid dokumente. Üksikuid olewat fotatud ka üks kõrgem Rumeenia ohwitser, kes seisis selle baamiga armuwahekorras.

Taanis suur lokaut tulemas.

Kopenhaagen, 27. jaanuaril. Tööandjate liidu otsust mööda suur lokaut Taanis astub jõusse 1. weebruaril. See lokaut tabab umbes 100.000 töölist. See lokaut wahekohtumiku lepituskatsed on jäänud tagajärjetuks. Tõsise seisukorra pärast tuleb parlament homme kokku.

Algkooli reformi ootel.

Kool odawamaks. Algkooli kohustus tagasi neljale aastale. Osa palkasid kandku omawalitsus.

Awaldame waieluskorras.
T o i m.

Koolide reformi wajadus on tõusnud uuskiwalt päewakorrale. Majandusministeerium nõuab kulude wähendamist koolide alal ja nii suures ulatuses, et enam ei jääks wäikestest kärpimistest, waid peab tulema ümberkorraldamisele kogu süsteem. Muidu ei saa eelarwet otsotsaga kokku. Aga see reform ei ole kerge. Kooli põhjalik ümberkorraldamine nõuab palju asjatundlikku tööd. Riigikogu peab palju seadusi ümber muutma ja neid kooskõlla wiima. Ei ole siin ka kerge leida üksmeelt erakondade wahel, sest hariduse asi on üks tähtsamaid riigi korralduse põhiküsimusi. Iga erakonna poliitilises kawas on hariduse küsimused tähtsal kohal, ja kui tullakse wälja kaugeleulatuwate uuendustega, on mõnikord kompromissi leidmine raske. Misfuguste ettepanekutega esineb haridusministeerium ja kas ta üldse esineb, ei ole teada. Wõimalusi on mõnesuguseid, mis nõuawad läbikaalumist. Puudutan praegu üht wõimalust, mis on selle poolest silmapaistew, et ta on lihtne ja ei too suuremaid wapustusi. Ma mõtlen tagasiminekut neljа-aastase sundusliku algkooli juure, mille juures wiies ja kuues klass jääksid alles kui mittesunduslikud. Selle tagajärjel langeks wiiendast ja kuuendast klassist hulk õpilasi wälja. Klasside hulk koonduks hulga wõrra. Paljude koolide juures kaoksid üldse 6. ja 6. klass. Me pöördusime tagasi selle seisukorra juure, kus olime aastat 5—6 tagasi. Kooliõpetajate arw jääks aga palju wähemaks, kui see oli tol ajal, sest koole on wahepeal tundwalt koondatud. Kooli seadustes ei oleks sel korral waja rohkem muutusi, kui muuta ainult seda üht paragrahwi, mis käsitleb koolisundust. Ning wastuwaidlejatele ei oleks raske näidata, et me praegu oma kuueaastalise sundusliku algkooliga ei ole õnnelikumad, kui olime aastat kuus tagasi nelja-aastalise kooliga. Wahet ei ole rohkem, kui et kooli on tulnud wiiendasse ja kuuendasse klassi juure hulk niisuguseid lapsi, kes ei taha õppida, ja et kehwadel inimestel on läinud laste kaswatamine raskemaks. Aga kooli sunduse laiendamine läks riigile kalliks ja langes just majanduslikult raskele ajale.

Selle juures on weel üks wõimalus, mis nõuaks läbikaalumist. Wiiendate ja kuuendate klasside arw langeks tundwalt, kui keskkoolide juures awataks ettewalmistuse klassid ja kui õpilased peaksid astuma keskkooli juba wiiendast õppeaastast. Siis algkooli wiies ja kuues klass pääseks ülesandest walmistada ette õpilasi keskkooli astumiseks. Algkool ei oleks enam seotud keskkooliga. Ta pääseks wõrkeele õpetamisest. Mida see tähendab meie algkooli elus, on raske ette kujutada. Wiimasel ajal on suur hulk silmapaistwaid koolimehi seletanud ühelmeelel, et Saksa keele õpetamine algkoolis on lootusetus seisukorras. Selleşt et olewat kasu. N. Kann arwab küll, et kui Saksa keele tundide arwu suurendataks, siis wõiks saawutada tagajärgi. Aga see on illusioon, wähemalt maa-algkoolide suhtes. Maal on suur hulk koole, kus on ühendatud üheks klassikomplektiks kolm klassi — neljas, wiies ja kuues klass. Nagu töendawad asjatundjad, ei ole edasijõudmine neis koolides halb, kui õpetaja mõistab rakendada lapsi iseseiswale tööle. Aga Saksa keelega olewat lugu küll halb, sest jagades klass kolmeks, ei jäämat aega harjutamiseks, aga wõõrkeeles ei suutwat lapsed teha weel iseseiswat tööd. Wõõrkeele õpetamine neis liitklassides ei andwat tulemusi. Aga me ei saa käia nende nõuannete järele, kes nõuawad liitklasside kaotamist, sest meil ei ole wõimalik panna ametisse rohkem õpetajaid. Otse wastuoksa: me soowime nende arwu wähendamist. Praegu läheb õpilastel Saksa keele õpetamise peale wähemalt kaksteist nädalat kaotsi — see on kolm kuud. Selle aja arwel wõiksime wähendada maal kooliaega, wõiksime seada sisse õppeaineid, mis wiiks koole maale ligemale. Saksa keele õpetamine jääks keskkoolide hooleks. Suur osa wanemaid ei tahagi, et nende lapsed õpiks wõõrkeelt, sest lastel, kes jääwad elama maale, ei ole waja seda keelt. Algkoolis õpitakse seda pealegi nii wähe, et see peagi ununeb. Wanemad ütlewad, et see on mõttetu aja raiskamine ja raha kulutamine raamatute ostmiseks. Lapsed teawad wanemate arwamist ja toetawad seda passiiwselt. Nende käes edeneb Saksa keele õppimine nagu tuli toores puus. See ongi üheks põhjuseks, miks Saksa keele õppimine maa-algkoolis on lootusetus seisukorras. Wiienda ja kuuenda klassi awamine keskkooli juures kergendaks pealegi omawalitsustel keskkoolide ülewalpidamist tunduwalt, sest need klassid oleksid maksulised. Selle reformi tagajärjel jääks wiies ja kuues klass paljudes koolides päris wäikeseks.

Algkoolide korraldamisel oleme teinud selle wea, et oleme wõtnud õpetajate kogu palga keskwalitsuse kanda. Sellega ei ole wallawalitsused enam huwitatud õpetajate arwu wähenemisest. Oli aeg, kus keskwalitsus maksis ainult poole õpetajate palgast. Maawalitsustel ei jätkunud raha palga maksmiseks õpetajate palga suurendamisel. Selle asemel, et otsida omawalitsusele wõimalusi sissetulekute suurendamiseks, peeti lihtsamaks wõtta kogu palk keskwalitsuse kanda.

Osa õpetajate palga weeretamisest wallawalitsuste peale oleks see suur kasu, et omawalitsused ise ka oleksid huwitatud õpetajate arwust ja et jääksid ära korduwad põhjendamatud ettepanekud õpetajate arwu suurendamiseks. Ka pandaks siis piir laste arwu kunstlikule suurendamisele, mida niiid tihti tuleb ette, et wõetakse kooli nooremaid ja et meelitatakse naaberringkondadest lapsi oma kooli. Wallawalitsused waatawad niiid seda toimingut rahulikult pealt, sest neile on tihti isegi soowitaw õpetajate arwu suurenemine. Aga kui waja on pista käsi oma kassasse, siis on lugu teine. Neid küsimusi wõiks kaaluda. R. W.

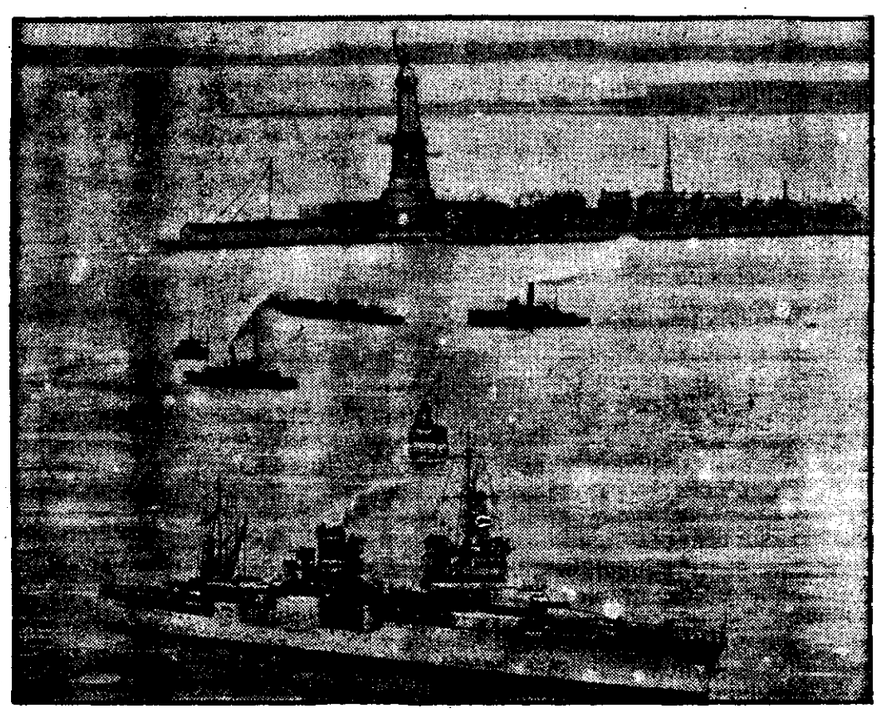

Ameerika suurendab oma laewastikku.

Uus Ameerika ristleja „Indianapolis" New-Yorgi reidil, jõudnud siuna oma esimesele proowisõidult nilumerel. Tagaplaanil wabaduse auisammas.

Saar, kus waesus karistatakse.

Waikses ookeanis, mitte kaugel Uuest-Meremaast, asub Tonga saar, kus waesust peetakse „kriminaalseks kuritööks". Saarel maksab sundus, et iga elanik peab olema jõukas. Kes satub wiletsusesse, langeb kohtu alla.

Tonga saarel saab iga kuueteistaastane noormees kaheksa ja poole aakrilise maaala. Tawalikult on see põlismets, mille *uus omanik peab kultiweerima.* Kuna maapind seal on üpris wiljakas, ei nõua õitsewa plantaashi loomine kuigi suurt waewa.

Peale omaniku surma langeb maa riigile tagasi. Harilikult on kombeks, et talu antakse kasutada kadunu mõnele lähemale sugulasele.

Säärane sotsiaalne kord tagab, et iga saare elanik wõib elada külluses. Ainult laisad wajawad teiste abi.

Mustla rewüü.

Alew, kus asutati esimene Eesti keskerakond.

Ega Mustla alew Wiljandimaal ei ole kunagi ajanud wälist hiilgust taga. Seal on samaseid puumajad kui igas teiseski wabariigi alewis ning prügitatud on ainult peamiitis, nagu kõhe kõnnel ja kõkkuhoidlikule majapidamisele. Kui müüd wiimaseil aastail ongi siginemud mõni kahekordne elamu, kui Rotberg oma majale tegi torni peale ja Mäeots oma kiwipalee walgeks lupjas, siis see üldist pilti omeli palju ei muuda. Ikka wäline woaabe jääb karskelt tagasihoidlikuks, kuid astuge kord ligi ja teiste rahwaga tutwust, siis selgub mitutki huwitawat.

Et Märt Rotberg on Mustlal ja ümberringi wallaski kõigile tuntud mees, selle wastu ei taha wist küll keegi waielda. Aga ega sellega pole weel poolt Märdi „kuulsust" öeldud. Kõigepealt tema tutwusringi tuleb laiendada kaugele üle oma kihelkonna piiri. Märt on nimelt Mustlal suure kõrtsi pidaja ja see tähendab ülimalt palju. Kes juba Tartu-Wiljandi wahel Pikastilla laudu mõne korra sõitnud, küllap' see Mustla kõrtsis ikka wahel ka peatanud on ja selle ilu ei ole kõrtsimehele tundmata. Nii et wähemalt pealinnast saakit käib tolle mehe tutwus

Kuid M. Rotberg on ka suur awaliku elu tegelane, muidugi oma alewi piirides. Et ta esimeseks alewiwanemaks walwi, seda ei saa enam ükski ajalookirjutaja teifiti käänata. Ja seda teatwad ka kõik. Et aga Märt Rotberg oli Eestis esimese keskerakonna asutaja, wat' seda peab küll „põhjheli" meestele meele tuletama, kui nad hakkawad oma ajalugu kirjutama. See oli 1929. aastal, kui Märt läks wolitogu walimistele kahe keskerakonna nimekirjaga, ühes tema ise eesotsas ja teise tipus H. Link. Märt muidugi ei laotanud, nii nagu see hiljem juhtus tema „wahwuslikku" järeltulijaga riigikogu walimistel. Iks riiuli ots oli pudelitest fiiski Märdil tühjaks jäänud.

Mustla alewiwanemaks on juba mõnda aastat August Ruus. See on mees, kellel on hea läbikaamine kõigi walla perenaistega. Ja üldse wõiks teda pidada kõige demokraatlikumaks alewiwanemaks wabariigis, sest igaühele ta ülleb sõbralikult „Aina", mitte „teie", nagu seda ainult wanad kombed soowitawad tarwitada wõõraste inimeste wastu.

Kes Ruusi asjaajamist nämud, see on wõinud weenduda tolle mehe põhjalikkuses. Kui näiteks minna surmajuhtumit registreerima, siis härra alewiwanem ei tee seda mitte ulisapäisa, waid lausub ikka: „kuule, waata", kas sul on ka tunnistus, et ta täitsa surnuom." Ega ei wõi ju ametlik isik tõsiseid asju kergelt wõtta — eks ole.

Meeste hulgas mõistab A. Ruus parajast napsist ikka lugu pidada.

Kui poliitikameestest juttu juba on, siis ei saa mööda minna Karl Lamsonist, kes alewivolikogus tüsedam majaontanike rühma esindaja. Üleriikliku häältamisel olewat ta aga kindel sotsialist, nagu ustawad föbrad teawad kinnitada. Majanduslikul alal on metsaoperatsioonid tema lemmiksport.

Jaak Teiter on hoopis teist harja mees. Poliitika teda ei huwita, küll aga jäneste- ja linnujaht. Peab omale alati jahikoera ning hoolitseb, et tarwitajateühisuse kaubad ka korralikult tarwitajoile kätte jõuawad. Proua Teiter on selle juures hoolega abiks, kuid seda ei taha, et Jaak wahel ka meeste seltsis napsi wiina wisitab.

Postkontori ülem August Tupits sobib eeskujuks igale riigiametnikule, kes tahab olla hoolas, asjalik ja õige.

Rahwa terwise eest hoolitsema on seatud dr. H. Orro, kes oma sõbralikku esinemisega on wõitnud rahwa poolehoiu. Ostis omale auto, et oleks inimesel abi siis kõige lähem, kui häda kõige suurem. Ka proua Orro juhib autot, kuid praegu peab leppima lapsewankri juhtimisega.

Ühistegelisele pangaasjandusele teeb kõwasti jalgu alla majandusteabuse tuleng Juhan Palu. Peab raamatuid, läheb laseb mõne tedre või jõnese ning sõidab siis Tartu ja annab eksami ka ära.

Apteeker J. Kaart on wesi wärske olija Mustlal, aga juba kõik ümbrustonna rahwas tunnewad, et läbi-ja-läbi ladna mees.

J. Lapp on Mustla põlisemaid ärimehi ning sama tiitel usutnees kui wõlunud raamatukupleja. Teine wanem kaupmees J. Padar wõib lugeda omale selle au, et tema töi esimese jalgratta Mustlale. Oli olnud üks ratas õige suur ja teine tibatilluke, nagu nägijad jutustawad. Ning J. Padar suurema ratta otsas.

Huwitawamaid mehi on endine Peterburi juurfelõikaja ja habemeajaja A. Saurson, kelwa hulgas tuntud „meistri" nime all. Tema katsub igal sisfetuljal wõimalikult kiiresti lõwaotsa wahuga määrida, et inimene enam ära minna ei saa. Kui niiwiisi klient juba istuma pandud, siis „meistril" aega küll, isegi teise tuppa föönia minna.

J. Sein on Mustlal kehakaswurk pikemaid mehi ja kuulus üle kihelkonna selle poolest, et tema wiis risti Tarwastu kirikut torni otsa, kui praegust kirikut ehitati. Muidu on ta lange meistrimees puutöö alal.

Sepp Karl Puju on küse mees rauda käänama. Paneb kas wõi mitme walla hobustele rauad alla, kui on aga hea hobusejala hoidja. Sõnasepp on ta samuti. Kohe näksab ära, kui kusagilt saab jõnaga külge hakata.

E. Pedanik, Tarwastu meier, oli waremalt õiwa poissmees ja oodatud kõllane nii Pikrul kui mujalgi, kuid nüüd teeb waid naisele tuld pliibi alla ja waatab, et poisid-tüdrukud waid masinaist ära ei riku.

Koolmeistrite pere koosneb Mustlal hakkajaist tegelasist. Koolijuhataja Jüri Hansman on sama hoolas poisse ja tildrukuid kaswatama kui suwel oma talus kroawe kaewama. Preili Oie Sojew teeb tublit särtsu, kui mängib näitemängu. Herman Pani ajab pedagoogika wallas esimest wagusid, kuid on juba hulga naiste südameid kiiremini liikuma pannud ning leidnud hea tunnustuse orkestrijuhina.

Alewisekretär J. Lupp on töömees, kes toimetab asjad tasa ja targu.

Notar A. Litwak teeb kohapeal kaitsetiitu ja sobitab muiku sõprust rahwaga. Eritt hea poolehoiu näib olewat wõitnud daamide peres. Ise tõsine Eesti mees.

Waat selliseid tegelasi leiome Mustlalt, kui waatame kohapeal weidi ligemalt ringi. Küllap' neid seal teisigi on teni mehi ja naisi, kuid korraga waewalt jõnab kõike kirja panna. Eitalgu olgu tolleşt Tarwastu pealinnast niipalju öeldud, nagu öeldud sai, et wõõras ei peaks mitte Mustlat hariliikuks alewiks, nagu ta eht wälitselt näib.

Hoia linnu...

Mustlal, 29. 1. 33.

Lumesajud muutuwad tugewamaks.

Nädala esimesel poolel pehmewõitu ilmad. — Nädala lõpul tuleb külm.

Mööduwad nädala algpäewadel haaras tugew paiane endiselt weel Ida-Euroopa, Läänemere idaranniku ja laienes ka Kesk- ja Lääne-Euroopasse ning Balkanile. Eestis, nimelt Wõru- ja Petserimaal kõwenes külm selle juures 30 kraadini, olles seega käesolewal talwel seni kõige madalamaks temperatuuriks Eestis.

Pakase tugewama seisu ajal muutus madalrõhkkondade liikumine Atlandilt Jäämerele, peale paarinädalast seisakut, uuesti elawaks. Nädala keskpäewadel murdsid need soojalained ka Eestis ja teistes Läänemere idaranniku riikides ning Lääne-Wenes pakase wõimu. Ühtlasi muutusid Eesti saartel ja ranniku alal ilmad nädala keskpäewaks suladeks. Uute tugewamate soojalainetega laienes sulapiirkond nädala lõpul ka Eesti sisemaale. Nii oli reedel Eesti saartel kuni 3 kr. ja sisemaal kuni 1 kr. soja. Ühes külma raugemisega sadas Eestis ka lund, kuid need sajud olid üldiselt nõrgawõitu ja ei toonud kuigi suurt paronemist taliteele. Ainult Narwa ümbruses sadas ööl wastu kolmapäewa tugewat lund, lisandudes endisele 6—7 sm. paksuse lumekorra juurde.

Algawa nädala esimesel poolel jaatub sagedane madalrõhkkondade liikumine Atlandilt Jäämerele. Selle juures näib nädala lõpul Norra looderannikul *afuw madalrõhkkond* liikuwat üle Kesk-Skandinaawia Läänemere piirkonda. Selle madalrõhkkonna lähedalt möödumise tõttu suurenewad nädala esimesel poolel meil tugewamate lumesadude wõimalused. Seejuures madalrõhkkondade soojalainete mõjul püsiwad nädala esimesel poolel weel Skandinaawias ja Läänemere piirkonnas pehmewõitu ilmad. Nädala keskpäewadel on wõrdõne, et ülim Wenemaal uuesti kõwenema ja sealt lääne poole laienema hakkab, mille tõttu ka Läänemere idaranniku ilmad nädala teisel poolel uuesti külmemaks muutuwad.

Neile wälismaalastele wastawalt on meil algawa nädala esimesel poolel sobiwa pilwiseid ja ajutiselt kuwade läänepoolsete tuultega pehmeid, algules tiegi sulawõitu, ilmasid, kusjuures lumesajud tugewenewad. Nädala teisel poolel ühes tuulte pöördumisega põhja ja idakaartesse, muutuwad ilmad, nädala esimese poolega wõrreldes tunduwalt külmemateks!

H. R.

Lugejate kirjad „Teatajale".

Maa algkooliõpetajate palga alandamine.

Üks maa algkooliõpetaja kirjutab:

On mõjule pääsenud waade, nagu saaksid maa algkoolide õppejõud linna õpetajaist rohkem palka, sest maal olla elu odaw. Selleşt seisukohast on wist ka praegune harid.-sotsiaalminister wälja läinud, kui ta 1933./34. a. eelarwe koostamisel on maaõpetajate tasu ühe astme wõrra alandanud. Kahjuks ei ole keegi pikemalt seletanud, mil wiisil elu maal õpetajal odawam on, kui meie wäikelinnades ja alewites.

Siin kohal tahan lühidalt näidata, et maal wastuoksa, rohkemgi kulutada tuleb.

Kõrwalt waatajale paistab küll, et õpetajal maal on walla poolt korter, küte ja tükk maad, kuid tegelikult maksetakse seepärast 10% palka wähem, kuna wäike aianaa laptke on rendi alusel ja erilisi tulusid ei anna.

Nii tulewad tarbeained osta. Linnast maale weetawate tarbeainete eest peab maaõpetaja maksma rohkem kui linnas, sest linnas on hinnad wõistluse tõttu odawamad. Ka põllusaadust on wõimalik turult odawamalt osta.

Peale selle on maaõpetajal möödapääsemata sagedased sõidud linna kooli- ja oma tarwete ostmiseks, kursustele ja üldse kultuuriliste tarwete rahuldamiseks. Need sõidukulud ühes eelmiste lisakuludega, kaugelt ületawad need tulud, mida waheşt korteri, kütte, walgustuse alal wõrdlemisi linna korterioludega kokkuwõiba saaks.

Kui aga maaõpetaja peab saatma oma lapsed linna keskkooli, siis muutub juba tema majanduskne seis märksa halwemaks, kui linna omal.

Teiseşt küljest on maaõpetaja töökoorem suurem ja töötingimused wiletsamad, sest tuleb töötada mitme õppeaasta õpilastega korraga, internaadit ja õpilaste ühiskõgikorraldamine teeb töühulga otse kahekordseks — erilist tasu selle eest ei saa. Linnas sarnaşt olukorda ei ole.

Samuti on seltskonnatöö maaõpetajal muutunud moraalseks kohustuseks.

Neid asjaolusid arwesse wõttes ei tohiks üldgust ka maaõpetajal palgawähendamist suurema määral, kui linna algkooli õppejõududel ja teistel palgateenijail.

Sarnane wahetegemine on ebaõiglane ja olsa alandaw maaõpetajaile kui ka maarahwale, kelle haridustegelasi nagu tahetakse madalamale tasemele suruda. See wõib tingida niikuinti maadala külla kultuuri languse, sest paremad jõud püüawad esimesel wõimalusel linna pääseda, kus olud märksa paremad. — el.

Elusloomade ja liha hinnad

Sapalaomade ja liha turul Tallinnas.

Elusloomad

(hinnad määratud ühe kg. eluskaalu kohta). Pullid (elusk. üle 400 kg.): rammusad 15 senti, keskmised 12 snt., lahjad 8 snt. Pullid (eluskaal alla 400 kg.): rammusad 14 snt., keskmised 11 snt., lahjad 7 snt. Lehmad ja härjad: nuumatud 15 snt., keskmised 12 snt., lahjad 7 snt., praak 5 snt. Mullikad (eluskaal 120—300 kg.): nuumatud 15 snt., keskmised 12 snt., lahjad 7 snt. Wasikad: nuumatud (elusk. üle 40 kg.) 18 snt., nuumatud (eluskaal 50—80 kg.) 28 snt., keskmised 22 snt.

Liha.

(hinnad näidatud ühe kg. lihakaalu kohta). Pullilihа: rammus 24—28 snt., keskmine 20—25 snt., lahja 11—18 snt. Lehma- ja härjaliha: nuumatud 26—30 snt., keskmine 21—26 snt., lahja 10—18 snt., praak 9 snt. Mullikaliha (tapak. 60—150 kg.): nuumatud 26—28 snt., keskmine 20—24 snt., lahja 10—18 snt. Wasikaliha: nuumatud (lihak. üle 80 kg.) 32—36 snt., keskmine 28—30 snt., lahja 18—23 snt., praak 14 snt. Lambaliha: eksportlambad (tapak. 10—25 kg.) 40—44 snt., nuumatud (tapak 25—40 kg.) 40—44 snt., keskmised 36—40 snt. Sealiha: noored (tapak. kuni 60 kg.) 46—48 snt., lihasead (tapak. 60—110 kg.) 45—47 snt., lahjad 40—44 snt., raswasead (tapakaal üle 110 kg.) 44—47 snt.

Elusweiste hindades awaldus langemise tendents, raammusate loomade juures siiski wähemal määral kui lahjemate juures. Ka tapetud wasikate hinnad nõrgenesid, kuna märgata on juurewes tegajalist suurenemist. Sealiha hindades walitses nädala lõpupoole teatud ebakindlus.

Peetoni kontingent jaotati.

Inglismaa pikendas senist peetoni kontingenti Eestile weel üheks kuuks. Küüd on eksporttapamajad selle kontingendi omanahel wõrdselt ära jaganud. Juhul, kui mõni ekspordtapamaja ei suuda temale langenwat kontingendi osa täita, langeb puudujääw osa kahe teise tapamaja kasuks.

Walitsus kinnitas selle kokkuleppe oma reedesel koosolekul.

Teekoni hind kõweneb.

Laupäewal noteeriti Tallinnas esimese sordi peekonisigade hinnaks 33 senti kilogramm ja teise sordi sigade hinnaks 29 senti kilo. Eelmise nädala noteering oli 2 senti kilolt madalam.

Wõi hind tõusis 10 senti kilolt.

Laupäewal määrati eksportwõi hinnaks Tallinnas 1 kroon 1 sent kilogr. Eelmise nädala hinnast on see 10 senti wõrra kõrgem.

Tartu turg.

Nuhkjahu 190—210 s. 16 kg., ruckispüdel 415—450 s. 16 kg., nisupüdel 480—640 s. 16 kg., oder 160—175 s. 16 kg., odra tangud 40—60 s. kg., kruubid 18—26 s. kg., kaer 110—145 s. 16 kg., herned 20—50 s. kg. ja oad 18—28 s. kg.

Sealiha terwe looma wiisi ostes 36—43 s. kg., sealiha laudadelt ostes 35—55 s. kg., seapekk 55 kuni 70 s. kg., suitsutamata searasw 60—80 s. kg., suitsutatud searasw 95—120 s. kg., loomaliha 18—40 s. kg., wasikaliha 20—55 s. kg. ja lambaliha 33 kuni 43 s. kg.

Rööpiim 6—7 s. ltr., lauawõi 125—138 s. kg., kõgiwõi 100—125 s. kg., juust 50—150 s. kg., hapukoor 60—80 s. ltr. kanamunad 9—13 s. paar. Haugid 25—40 s. kg., ahwenad 12—25 s. kg. Ristikhein 80—90 s. 16 kg., aasahein 65—75 s. 16 kg., luuahein 50—65 s. 16 kg.

Wiljandi turg.

Ilmade pehmeks muutudes on jälle rahwast turul õige tihedalt. Saadusi wõetakse, hindades waid wähemaid kõikumisi.

Terwed sead 40—45 s., sealiha wäikemüügil 45—55 s., wärske seapekk 55—65 s., sulatamata searasw 60—65 s., sulatatult 80 s., loomaliha 20—45 s., wasikaliha 20—35 s., lambaliha 35—40 s., sulatamata loomarasw 25—40 s., sulatatult 50 s., suitsufink 0.75—1 kr. kg.

Alla 6-nädalised põrsad 3.50—5 kr., üle 6-nädalised 6—11 kr., eluswasikad 4—10 kr., eluslambad 4.50—11 kr., elushaned 3.50—4.50 kr., tapetult 2.80—3.50 kr., elushardid 1.50—2.25 kr., tapetult 1.25—1.80 kr., elushanad 0.50—1.25 kr., tapetult 0.40—1.15 kr. tükk.

Rööpiim 7—8 s., kohupiim 10—20 s., hapupiim 4—5 s., rööpkoor 60—70 s., hapukoor 70—80 s. ltr., meiereiwõi 1 80 kr., talupõi 1—1.20 kr., juust 0.90—1.50 kr., mesi 1—1.25 kr. kg., munad 10—12 s. paar.

Odraitangud 22—24 s., kruubid 28 s., kuiwatatud herned 25—45 s., leib 12—13 s., peenleib 32—34 s., sepik 34—35 s., naelasai 32—45 s. kg.

Kaasepuud 3.50—5 kr., männipuud 3—4.50 kr., kuusepuud 3—4.50 kr., lepapuud 3—4.50 kr., haawapuud 3—4 kr koorem.

Ristikhein 5—6 kr., aasahein 4—5 kr., seahein 3—4 kr., põhk 3 kr., rukkiõled 3 kr., 100 kg.

Raadio saatekawa.

Kolmapäewal, 1. weebruaril.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. — 18.00 wälismaiste päewauudiseid. — 18.15 heliplaate. — 18.35 põllumajanduslikke teateid. —18.45 kodumaiste päewauudiseid. — 19.00 ülekanne Tartust. — 19.30 dr. E. Kirschenberg: „Milleşt ja kuidas tekiwad „närwid"? 4. loeng: „Närwiliste meelsuse muutmiseşt". — 20.00 ülekanne Tartust. — 20.05 kaitseministeeriumi puhkpilli orkestri kontsert. Juh. kaitsewäe orkestrite inspektor E. Reder. — 21.30 wana tantsumuusikat heliplaatidelt.

Tartu, 379 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. — 18.00 ülekanne Tallinnast. — 19.00 Soome keele tund (R. Janno). — 19.30 ülekanne Tallinnast. — 20.00 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Neljapäewal, 2. weebruaril.

Tallinn, 298,8 mtr. 17.45 heliplaate ja reklaami. — 18.00 wälismaiste päewauudiseid. — 18.15 heliplaate. — 18.45 kodumaiste päewauudiseid. — 19.00 ülekanne Tartust. — 20.05 Wene ja muusikamuusika õhtu. Juh. md. Art. Krull. 1. Orkester: Glinka, awamäng oop. „Üks tsaari eest". Rimski-Korsakow. Legend ja Intermetso ning Glasunow: Bachanaal. Musorgski, sant. Öö lagedal mäel. 2. Kammermuusikat. Tšaikowski, Trio op. 50 (R. Palm — wiiul, A. Karjus — tšello ja Fr. Nikolai — klaver). 3. Wene rahwalaule — Sokolski-Sorin'i muusikaskoori ettekandes. 4. Hubert-Anton — wiiulisoolosid. 5. Orkester: Rebikow, Sõnadeta laul. Rachmaninow, Meloodia. Borodin, Rapsoodia oop. „Würst Igori" motiiwidel. 6. Muusikalaule — Sokolski-Sorin'i muusikaskoori ettekandes. Leuschner: Potp. wene muusikawiisidel „Jäälillel".

Tartu, 579 mtr. — 17.45 heliplaate. — 18.00 ülekanne Tallinnast. — 19.00 Inglise keele tund edasijõudnuile (mag. Silwet). — 19.30 Dr. phil. J. Wasar: Sunnismaisme tekkimine. — 20.00 ilmateade ja ajanäitaja-õiendus. — 20.05 ülekanne Tallinnast.

Hotell-restorani kohutaw tulekahju.

Berliin, 27. jaanuaril. Detmoldis ühes hotellrestoranis, milles ajus ka labaree, puhkes täna hommikul tuli, mis lewis kohutawa kiirusega. Magawad elanikud wõisid päästa ainult oma elu. Üldse oli hotellis 15 isikut. Neist said 12 enam wõi wähem raskeid tulehaawu ja toimetati hospidali, üks naine, kabareenditüdrukjanna, suri teel hospidali. Teine on surmas. Hotell põles täielikult maha.

Üleriikline piimanduse päew.

Ligi 300 saadikut koos. – Põllutööministri kõne. – Parematele piimaühisustele ja meieritele jagati auhindu. – Preemiad üldise huwi keskpunktiks. – Wõi hind kindlustatagu 150 sendile kilo. – Eksportööride arw piiramisele.

170 piimaühingut üle terwe riigi olid puhapäewal 29. jaan. saatnud üleriiklisele piimanduse päewale 287 esindajat. Peale selle wiibisid koosolekul weel umbes poolsada pealtkuulajat, nii et see arwukas wõimalmistajate kogu kujunes suureks piimaühingute parlamendiks.

Piimanduse päew muutus algul üsna tormiliseks, sest mõnelt poolt püüti koosolijate meeleolu kallutada poliitilisele wõitlusele ja ebakohastele wäljendustele, kuid päewa juhatuse ja kainemalt mõtlewa enamuse mõjutusel juhiti mõtteawaldused ning nõudmised warsti asjaliku töö ja otstarbekohasuse piiridesse. Närmised käredad ning teostamatud nõudmised tõrjuti tagasi.

Piimaühisuste seisukorra hindamiseks ja parandusabinõude walikuks aitasid mõjukalt kaasa põllutööministri A. Tupitsa lähemad seletused ja nõuanded. Minister wiibis koosolekul terwe päewa, jälgides tähelepanelikult ühisuste esindajate arwamisi ja soowiawaldusi. Mitmel puhul wõttis minister sõna, tutwustades koosolejaid walitsuse korraldustega piimasaaduste toodangu elustamiseks ja juhtides tähelepanu reaalsetele wõimalustele. Põllutööministri seletusi kuulati tähelepandawa huwiga.

Rohkesti esindajaid igast maakonnast.

Piimaühisuste kesklidu nimel awas koosoleku kell ½12 päewal hra Pajos. Awamise eel oli ruumikas börsi saal juba piimaühisuste esindajaid tungil täis kogunud. Wiirumaalt oli 19 ühisuse poolt saabunud 41 esindajat, Tarwastust 38 ühisuse poolt 66 esindajat, Läänemaalt 12 ühisuse poolt 19 esind., Wiljandimaalt 28 ühisuse poolt 49 esindajat, Harjumaalt 23 ühisusest 34, Pärnumaalt 22 ühisusest 34, Walgamaalt 9 ühis. 11 esindajat, Wõrumaalt 9 ühis. 10 esindajat, Jõgewamaalt 14 ühisusest 21 esindajat, Saaremaalt 1 ühisusest (Põidest) 2 esindajat. Kokku 170 ühisuse poolt 287 esindajat.

Piimanduse päewa juhatus.

Juhatuse kandidaatide esitamine muutus tormiliseks ja kippus algul segi ning sasi minema. Ei olnud rahul üksteise kandidaatidega. Tekkis opositsioon. Warsti aga wiidi asi õigesse kanda ning walitti ära 5-liikmeline juhatus: K. Tonkman Läänemaalt (170 häält), Pärlin Tartumaalt (126 häält), Reinholm Harjumaalt (106 häält), Laanberg Jõgewalt (poolt 140 häält) ja Kiwisäkk Karksist (127 häälega).

Sekretsiaadi walitti Maandi, Anton ja Kaints.

Juhataja kohale asus K. Tonkman. Päewakorras tehti paar muudatust, otsustati wõtta põllutööministri tõne järele kohe läbirääkimised.

Põllutööminister selgitas piimaühisuste seisukorda.

Kestwa lõteplagina saatel astus tõnetooli põllutööminister A. Tupits, kes tõneles umbes tund aega meie piimaühisuste raskustest ja ühtsamatest küsimustest, mis praegu piimanduse alal päewakorral.

Ministri tõnele, mida kogu aeg tähelepanelikult kuulati, järgnes elaw lõteplagin.

Auhinnad parematele wõimalmistajatele.

Järgnes huwitõõsem ja pidulikum osa piimapäe. Põllutööminister toimetas auhindade wäljaandmist 1932. a. parimate tagajärgedega töötanud piimaühingutele ja nende meieritele.

Minister põõrdus auhinna saajate poole lühikese tõnega, tähendades, et meie piimanduse seisukord ja tulewik oleneb suurel määral sellest, kui head wõid meie oskame walmistada. — Mina arwan, et meil tuleb tulupidamist awaldada nende hoolikate ja kohusetruude meeste wastu, kelle töö aasta jooksul wõi walmistamise alal wõigiti eeskujuliseks osutus, — tähendas minister. 45-le piimaühisusele on piimapäe walmistamise töö tunnustamiseks otsustatud auba wastaw tunnistus wõi diplom.

Rühmele eriliselt paremale meierile määrati rahalised auhinnad, milledest suurem oli 100 krooni.

Rahalisi auhindu said: Mäetaguse piimaühisuse meier Johannes Peterson (100 kr.), Abja-Paluoja meier August Sirtson, Wastemõisa meier Jaan Hausman, Sure-Kõpu meier Jaan Willemson, Rannu meier Eduard Pirn, Woltweti meier Jaan Oepa, Paadermaa meier August Taalberg. Jõgewa, Pajusi-Paala ja Kaisma ühispiimatalituste meierid olid küll auhinna wäärilist wõid walmistanud, kuid need meierid on alla ühe aasta ametis olnud ja jäid sellepärast seekord ilma rahalise auhinnata. Minister andis isiklikult Kitse igaühele tema auhinna.

Ühisuste esindajad ühisuste raskustest.

Läbirääkimistel astusid esindajad järjeldamma piimaühingute raskel seisukorda.

Pikemalt wõtsid ühisuste raskuste selgitamiseks sõna Lihula, Jõgewa (Laanberg), Laatre, Sikeldi, Polli, Laiuse piimaühingute esindajad.

Karlsberg Pärnumaalt seletas lähemalt, mispärast põllumõõkda paremaks pidas rutiist loomatoiduks nõuda preemiate näol.

Delegatsioon riigiwanema juurde.

Koosolek otsustas saata riigiwanema juurde eelilje delegatsiooni, kes selgitaks riigiwanemale meie piimaühisuste praegust raskust. Saatkonda walitti 5 liiget: Reinholm, Kiwisäkk, Anton, Fürst ja Laanberg. Jaotati läbirääkimisi.

Tormilised sõnawõtmised.

Kuna üks wäike ühiskond koosolejaid piilidis koosolekut wägisi politiliseks mürgitis muuta, tehtaks see jaadikutes pahameelt. Mitmed koosolijad wõtsid sõna ja protesteerisid mitmesuguse tulistamise wastu. Tabawalt jähendas üks jaadikutest: „Meie tuleme siia tööd tegema ja nõu pidama, teie muudate meie koosoleku aga mustlaste laadaks."

Laanberg Jõgewalt: Alla 150 sendi wõid palumistada ei saa. Juurdewaks wõetagu pensionidest ja juurdõõstuse toetamisest.

Grosz, Laatre piimaühi. esindaja, pidas ette kanda poliitilise maiguga resolutsiooni, milles awaldati rahulolematust walitsusele. Selle wastu pukseb protesteerimine, mis lõpmatuseni etendande ära. Juhataja Tonkman teatab Grossi resolutsiooni hääletamast. Huk kõnemaid mehi wõõgib poliitika tegemise wastu. Grossi ettepanek kõrwaldatakse. Koosolek rahuneb.

Laiuse piimaühisuse esindaja arwab, et alla 182 sendi wõid walmistada ei saa.

Sõnawõtmised järgnesid weel Harju-Kabala (Kuusar), Kullamaa (Riiberg), Tarwastu (Kurg), Sitsa, Leebiku j. t. ühisuste esindajate poolt. Mõned nõudsid wõi hinna kindlustamist 182 sendile, enamus arwas, et 150 sendist saaks, paljud terwitasid walitsuse jonnu, mille tagajärjel põllumehed nüüd wõist rohkem saawad. Rannu piimaühisuse esindaja soowitas wõi wälisaweo tsentraliseerimise wajadust.

Põllutööministri seletus.

Põllutööminister A. Tupits: Kõigepealt peame silmas pidama, et liiga kiru otsuse tegijad pole meie siin, waid riigitagu ja seal on põllumeeste esindajaid 42 meest 58 wastu. Mina oleks esimene, kes hääletaks 150 sendi poolt wõi hinna kindlustamiseks, kui selleks oleks kusagilt raha wõtta. Selles aga rasitus seisabki et pole raha. Isegi suuremates ja rikkamates riikides ei ole wõi suuri joodustust juudetud läbi wiia. Lätis näiteks on wõi preemiad miitu kuud wälja maksmata — ei jatku raha. Parem pool muna kui tühi koor. Preemia maksmine oleneb sellest, kui palju meie wõi eest wäljamaalt raha saame. Walitsus ei saanud suuremat walmistamistu protsenti määrata, näit. 30%, sest siis looksid ärimehed waluuta ostmisest ja meie ei saaks mingit preemiat maksta. Juba praegu ei osteta Eesti pangast nii palju wõilisraha kui enne. Kuigi wõi preemiat nimetatakse wõitlesets, wiib ta aastas maale 150 miljonit senti uut raha, lisaks wõi hinnale.

Põllumeeste suurem hulk on kindlas weendumuses, et terawilja kaitse peab jääma. Paistab küll algul ülus wõitja see mõte, et müüme rukki tagawara odawalt ära, näiteks 10 sendiga kilo ja annome wõi preemiad puhtas rahas, kuid sigisel teramilja kaitse teostamisel tekib hädaoht: see wõib poisatakse turule ja põllumees saab siis ka 10 senti rukki kilost. Lõuna-Eestis tannatawad umbes 180.000 karilooma toidupundust, parem on nelle omamaa rukkijahu segu wõibuks anda, kui jõutoitu wõiljamaalt siiss tuua. See wõi preemia loomatoidu näol pole sugugi kooruke rikka mehe jaoks, waid see on põllumehe oma poolt kaswatatud wõli.

Põllumeeste esindajad on püüdnud seisukorra kergendamiseks rõõt teha, kuid asja lõpulikuks otsustajaks jääb ikkagi rahwaesindus. (Käteplagin.)

Pikemalt peatas koosolek

piimaühisuste wõlgade korraldamise juures.

Põllutööminister seletas, et piimaühisuste wõlgade kergendamiseks on palju ära tehtud. Tuleb hoolitseda, et piimaühisuste wõlgade tõttu talud haamri alla ei lähe. Talude erawõlgade korraldamiseks on walitsusel kawatsust. (Käteplagin.)

Põide piimaüh. esindaja Saaremaalt ei poolda piimaühisuste wõlgade kustutamist. Põide p.-ühi. alanud 1924. a. 26 krooniga ja nüüd on töit wõlad tasutud.

Piimaühisuste wõrk ümber korraldada.

Hulga sõnawõtmisi tõi esile piimaühisuste wõrgu tervendamise nõue. Toomitati üsna ägedalt, et meiereid on kohati asutatud liig üksteise lähedale, 8 kilom. peal 6—7 meiereid. Ergmeiereid ja ühepäewa ärimehed pakiwad üle ja jätawad siis raha maksmata. Juhuslised omakasupüüdjad rikuwad ühismeiereide töö.

182-sendise wõihinna nõudmine kukub läbi.

Mitmetunniliste tõneluste järele jõuti resolutsioonide wastuwõtmiseni. Need kandis ette krl. Laur (koonduslane). Esimesena soowitas tema wastu wõtta Tartu kongres nõudmise, et kindlustatagu wõi hind 182 sendile kilo. Kohe kui see ettepanek teatawaks tehti, kostsid igalt poolt protestihüüded, et niisugusesse liialdusesse ei tohi minna. Ettepanek pandi häältusele. Ta sai poolt kõigest mõnikümmend häält. Suur enamus oli selle ettepaneku wastu ja ta lükati tagasi. Riisama jäi wastuwõtmata piimaühisuste wõlgade kustutamise nõue. Seda ei lastud hääletamiselegi panna.

Wastu wõeti järgmised otsused: eksportwõi hind kindlustada wähemalt 150 sendi peale kilo. Preemiate wäljaandmise määrust muuta nii, et loomatoiduks antawat wilja wõiksid ühisused realiseerida ja piimatoojaile loomasööda asemel raha anda kui piimatoojad seda soowiwad. Eksportööride arwu wähendamiseks tegelikke samme astuda. Kontrolljaama maks 40 senti wõi tünnilt ära jätta.

Wallaswara amortiseerimise protsenti wähendada raskustes asuwaile piimaühisustele ja selleks wastutulekut nõutada maatulunduskapitalilt. Peaks wõimaldatama mõõsnikkude pantkirjadega riigilt omandatud hoonete hinna tasumist.

Linnade ja alewite piimaga warustamine

seaduslikult korraldada ja terwishoiu nõuded ülles seada. Linnadele minew piim peaks meiereidest läbi käima.

Eralaenude ülewiimist maatulundukapitali alla

tuleb wõimaldada erifeaduse alusel seisukorra paranemiseni, kuid esialgul wähemalt kolmeks aastaks tuleb piimaühinguid wabastada maatulunduse kapitalist saadud laenu tasumisest, kui selleks hädaline wajadus. Wabastamine fünniks erilistel juhustel ja põllutööministri äranägemise järele.

Karjapidamine — põllumehe suurim tuluallikas.

Müüd jatkusid referaadid. Põllutööstja direktor T. Kind pikemas tõnes lähtus seisukohast, et karjapidamine annab meie põllupidajale umbes 60% talu tuludest ja selle tõttu wäärib iõsist tähelepanu. Kõneleja toob pildikaid näiteid, et sel ajal kui wõi hind langes, wõi toodang suuremates walmistamise maades näitas kaswamist. Suurenew wõi hulk paisati neile turgudele, kuhu läheb meie wõi ja see tekitab küllastuse.

Kõneleja selgitas wõi wäljaweo olukorda üksikutes riikides ja ningitas abinõusid, mis kustkil riigis wõi hinna kindlustamiseks tehtud, näit. Leedus, Saomes ja m. Wõi hinna kindlustamine on osutunud paratamatuks.

Eriliselt peatus kõneleja wajaduse juures, et meie peame wõi hinda kindlustama, kuna wastatsel korral wäheneks wõi toodang ja piimaloomade arw. Loomasöötasid tuleks odawamaks teha ja teisi wõimalikke abinõusid tarwitada piimafarja alalhoidmiseks. Walitsuse poolt wõimaldatud wõihinna kindlustus annab meie põllumehele läbisegi 15,6 senti wõi kilo kohta juurde ja see ei ole wäiksem kui teistes maades wõimaldatud juurdemaks. Walitsus on meie piimakarja alalhoiuks head tahet awaldanud.

Meie wõimüügi wõimalustest wälismaal.

Tõneles p. l. „Estonia" direktor R. Uritam. Saksamaal olewat poliitilistes ringkondades walitsemas kaks woolu. Üks tahab sakse põllumeestele meelehea sellega, et nõnab wõi fisfewo täielist ärakeelamist. Teine wool selle wastu poolbab wõi fisfewo wabakslastmist. Nue walitsuse kokkuleadmisel selgub, kumb wool wõidab.

Inglismaal on seisukord meie suhtes natuke selgem. Kuid Inglise turule hakkab ikka rohkem wõid waluma. Wõi fisfewedu Inglismaale kaswas järjest.

Suur hinnalangus Inglise turul fisalbas ka meie jaoks hädashtu. 1925. a. Inglise talupidajad walmistasid ise poole wõi tarwitusest. Inglise põllumehed nõuawad, et wõi fisfewedu Inglismaale piirataks, sest teistti satuks nende talude tasuwus hädashtu. Kui meie ebaspidi wõib tahame Inglismaale saata, siis peame Inglismaalt rohkem kaupu ostma. Praegu inglased juhiwad meie tähelepanu sellele, et meie müüme mitu korda rohkem wõid ja m. kaupa Inglismaale kui ise sealt ostame.

Eksportööride arwu wähendamise nõue piimanduse päewal annab tunnistust suuremast meelemuutusest meie karjapidajate ringkonnas: seni kahjuks arwati, et mida rohkem eksportööre, seda rohkem pakuwad üksteist üle parema hinnaga. Wõi pakkumine wälisturul muutub järjest raskemaks. Aastat 5—6 tagasi tulid wäljamaa esindajad ise meie juurde ja maksid raha ette, nüüd enam ei tule. Nüüd peab kaupmees kaupa pakkuma ja mitu nädalat raha ootama. See uus olukord sunnib ka eksportööride arwu rewideerima.

Kõneleja wäidab, et wõi hind eelolewa aasta jooksul natuke wõib tõusta, kuid mitte suurel määral. Rahwaste ostujõud on langenud: niipea kui hind tõuseb, hakatakse wähem ostma. Suurem hädaoht kitsendustе tegemiseks meie wõi wäljaweole olewat kõneleja arwates mõõdumas. Kõige hullem aeg wäliskaubanduses paistab olema seljataga. Hakatakse juba läbirääkimisi pidama. On arwata, et Inglismaal meie wõiturg ei halwene.

Kõneleja tunnustab rõõmustawaks nähtuseks eksportööride arwu wähendamise probleemi käsilewõtmise, kuid leiab, et sellel teel tuleb wõita mitmeid raskusi.

Kõnelejat tänati elawa käteplaginaga.

Piimaühisuste wõrk paremini korraldada.

Järgnewatel läbirääkimistel tunnistati tarwilikuks, et walitsus piimaühisuste wõrgu ümberkorraldamiseks löwa kätt tarwitaks, et korraldada ebaterwet wõistlust.

Tunnistati tarwilikuks, et põllutööministeerium wõimaldaks pensionile minna meie wanemal piimandustegelasel hra Emblikul.

Koosolek lõpp.

Kella ½8 ajal õhtul peale 8-tunnilise pinewa töö jõudis piimanduse päew lõpule. Päewakord oli läbi töötatud. Koosoleku juhataja K. Tonkman sildamlikus lõpusõnas awaldas lootust, et wastuwõetud resolutsioonid peaksid tähelepanu leidma ja olukorda parandama. Märkis rahuldusega, et kuigi töö algas ägedas ilmelise meeleoluga, wõib piimanduse päew oma tööga rahule jääda.

Lõpul koosolijad laulsid „Eestimaa, mu isamaa".

Tallinna laulumehed Riias.

Riia, 30. jaanuaril. Tallinna meestelaulu seltsi koor professor Topmani juhatusel jaabus pühapäewa hommikul Riiga. See külaskäik on wastuseks Läti meestelaulu „Dziedonise" möödunud aasta külaskäigule Tallinnas. Wahtalis olid külalisi wastu wõtmas Eesti saatkonna ja Läti ajakirjanduse esindajad, samuti palju Läti laulumehi ja muusikasõpru.

Õhtul Tallinna koor andis Riia läätlõdiste seltsi saalis kontserdi, millel oli suur menu. Saal oli wiimse kohani wälja müüdud. Publiku hulgas oli ka peaminister Skujeniels, wälisminister Sarinsch ja mitmed teised silmapaistwad isikud. Esimesel waheajal külalisi tervitatsid kahekja koori ja organisatsiooni esindajad, ks annetasid neile loorberipärgi, lilli ja albumeid. Kontserdile järgnes bankett, kus eeistujaks oli wälisminister Sarinsch. Banketil Tallinna meestelaulu seltsi esimees Rumbel andis „Dziedonise" koorile Eesti koori lipu graniidist aluse, mis peab olema mõlema koori graniitse sõpruse sümbooliks. Ühtlasi esimees teatas, et peakoosoleku otsusel wälisminister Sarinsch on walitud Tallinna meestelaulu seltsi auliikmeks.

Koor lahkub Riiast täna õhtul.

Kaubad jääwad seisma.

Rahwas ootab hinnaalanduse tulemusi.

Mitmete kodumaa tööstusjaadustega on wiimasel ajal ilmnenud nähe, et nende tagawarad kauplustes lõpewad otsa, kuid kaupmehed juure ei telli. Kaubad jääwad seisma tööstuste ladudesse. Selle põhjuseks on asjolu, et rahwas üldiselt ootab hinnaalanduse tulemusi hindade komissari poolt. Ostudega ollakse seepärast tagasihoidlik.

Teisipäewaks ongi hindade komissar M. Juhkam kutsunud ajalehtede esindajad oma juure, et anda awalikku seletust oma seniseist saawutusist hinnataseme alandamisel.

Linnapead riigiwanema juures.

Esmaspäewal käis linnapeade saatkond riigiwanema K. Pätsi juures. Linnade esindajad selgitasid riigiwanemale linnade pinewamaid majandusliste raskuste küsimusi ja palusid riigiwanemat nende kergendamiseks kaasa aidata. Esitasid wastawa märgukirja.

Linnade liidu delegatsioon selgitas peamiselt raskusi linnade eelarwete kokkuseadmise ja hädaabitööde korraldamise alal.

Puuoks surmas mehe.

Tartumaal, Päidla wallas sai õnnetul wiisil surma sama walla Kondi talu elatanud peremees Karl Käär. Wiimane oli ametis metsas puulõikamisega ning lasti maha järjekordset puud. Langew puu riiwas teist puud, kust murdus tüse oks. Õnnetuseks asus just selle puu all Käär ja oks langes talle pähe. Mees wajus kokku, kuna kohalerutanud kaaslased leidsid ta surnuna. Nagu selgunud, oli Kääril purunenud peakuu. Arst, kes kohale ilmus, konstateeris silmapilkset surma. Käär oli 75-aastane ja abielus.

Petseris jäi tööline mulla alla.

Haige seisukord raske.

Möödunud laupäewal jäi mullapaagi alla Petseri tööta tööline Peeter Sewerken, kes oli hädaabitöödel Kamenetsi orule ehitatawa silla juures. Mullapaak kukkus umbes 8 meetri kõrguselt, mattes mehe täiesti enda alla. Ligiolewad töölised päästsid mehe küll kohe katte alt, kuid ta wigastused osutusid raskeks. Ta wiidi kohe haiglasse. Sõnetul on murdunud jalalun ülewaltpoolt põlwe, ning rinna- ja ribilnud on tublisti muljutud. Arst loobab siiski haige paranemist.

Kamenetsi sild ühendab linna kloostritagust tasandikuga ja ehitatakse muldkehaline, mille sügawikus waid suur betoontoru. Suweti niriseb orupõhjas wäike oja, kuna aga kewadwete puhul muutub käredawooluliseks jõeks, läbistades ka kloostrimüürid ja õue, suundub Patskowasse.

Rewolwripaugu eest kuu aresti.

Pühapäewal „Puhkekodus" wabadussõjalaste koosolekul ulaklikult rewolwrit paugutanud K. Ratshejewile määras esmaspäewal rahukohtunik karistuseks üks kuu aresti ilma rahatrahwita. Mees asetati arestimajast keskwanglasse.

Ekstеated puuwiljatollide alandamise kohta.

Üks Tartu leht kirjutab walitsuse otsuse puhul, millega lõunamaa puuwiljа sissewedu monopoli alla wõeti, nagu oleks walitsus ka nende puuwiljade tolle alandanud. See on ekstеate lewitamine. Walitsus ei teinud puuwiljade tollimäärades mingit muudatust. Juba wanem maksmapandud seadusega alanewad lõunamaa puuwiljade — õunte ja apelsinide tollid 1. weebruarist automaatselt. Õunte toll alaneb 1. weebruarist kuni 31. maini 1,5 kroonilt 40 sendile ja apelsinide toll samal ajal 75 sendilt 40 sendile kilo kohta. Et selle tollalanduse puhul takistada wälispuuwiljа sissewoolu, kuna meil kodumaa õunu weel küllalt olemas, siis selleks otsustaski walitsus eelnimetatud õunad ja apelsinid ning weel teised lõunamaa puuwiljad wõtta monopolikaupade nimestikku.

Suurema kahju kannatajaks on tolmisar Janson. Ta hoidis oma rahatagawara ühes kõrwalises pimedas ruumis kasti sees. Suures ärewuses ei tulnud kellelgi meelde kõige pealt katsuda raha päästa, waid asuti mööbli ja riidekraami wäljakandmisele.

Peale tolmisari elas majas ka käsijalg oma perekonnaga.

Arwatawasti sai tuli alguse korstnast. Hommikul oli ahju kütnud. Korstnasse wõis tekkida pragu, kust säde sattus heinteste. Majas lewis tuli imekiirelt. Enne kui tuletõrje jõudis pärale, oli tuli kogu hoones lõõmamas.

Tolmisar oma perekonnaga, samuti politseijaoskond, leidis esialgsest ulatust Anija wallamajast, kuni leitakse jaoskonnale uued ruumid.

Hitler – Saksa kantsler.

Rahwussotsialistide ja rahwuslaste walitsus.

Berliin, 30. jaanuaril. Riigipresident Hindenburg wõttis täna enne lõunat wastu endise kantsleri von Papeni ja rahwussotsialistide juhi Adolf Hitleri.

Presidент nimetas Hitleri uueks riigikantsleriks.

Hitleri ettepanekul nimetas president uue walitsuse järgmises koosseisus:

Riigikantsler Adolf Hitler, asekantsler ja Preisi riigikomissar von Papen, wälisminister von Neurath, siseminister rahwussotsialist dr. Frick, laitseminister kindral von Blomberg, rahaminister Schwerin von Krosigk, majanduse-, toitluse- ja põllutööminister Hugenberg, rahwuslaste erakonna juht, tööminister Seldte, ja portfellita minister Goering, rahwussotsialist, kes nimetati ühtlasi Preisi siseministriks-komissariks.

Berliin, 30. jaanuaril. Papeni läbirääkimised rahwuslastega ja rahwussotsialistidega, samuti läbiraalimised mõlema eelnimetatud rühma endi wahel, ei ole weel jõudnud lõpule. Seigust loodetakse saada tänase päewa jooksul.

Papen läks pühapäewal presidент Hindenburgi juures ära andmas oma läbirääkimiste käigust. Ta ei wõinud aga weel presidendile öelda, kuidas juhtub Hitler tema ettepanekutesse. Asjaomastes ringkondades seletatakse, et asjade praeguses seisukorras ei ole mingit põhjust armata, et rahwussotsialistid annawad tinginata eitawa wastuse. Kõigil olewat soow wõimalikult pea selgusele jõuda, ja seepärast wõidawat loota, et lahendus leitakse juba täna, kõige hiljem teisipäewal. Kõigis neis arutustes seisab Hitleri kabinett ikkagi esikohal. Tsentrumi ja rahwussotsialistide wahel ei ole enam peetud mingisuguseid läbirääkimisi. Papen tõneleb nüüd ainult Harzburgi frondi rühmadega.

Sotsialistide meeleawaldus Berliinis.

Berliin, 29. jaanuaril. Platsil endise keisripalee wastas sotsialistid panid täna toime suure meeleawalduse, mis oli wastuseks rahwussotsialistide möödunud pühapäewa meeleawaldusele. Sotsialistide meeleawaldusest wõtsid osa fajadtuhanded. „Riigilipu" rühmad oma lippudega ja orkestritega andsid meeleawaldusele teatawa sõjawäelise ilme. Meeleawaldus möödus rahulikult.

Adolf Hitler.

Raasiku politseijaoskond tules.

Komissari ähwardas tulesurm. Tal hukkus tules 1500 krooni raha.

Walla maja põles maani maha.

Pühapäewa hommikul kella 9 paiku Janson i waranduses. Komissaril häädas tuli leegitsema Raasikul politseijaos-wines tules ka 1500 krooni raha. Warankonna majas. Tuli sai alguse maja pöö-duse päästetöö! ähwardas komissari tuleningult. Kuiwas puumajas wõtsid leegidsurm: kui komissar tungis põlewasse majja, kiirelt wõimust ja maja põles maani maha. Langes läbipõlenud lagi praginaga alla; Tules hukkus politseijaoskonna waranduse, komissar jäi ainult õnnekombel põlewatest häwines hulk dokumente ja raamatuid, sa-palkideste puutumata; ta kisti läbi akna tunnuti hukkus tules osa komissar Ernstleleetide wahelt wälja.

Maja oli ühekordne puuehitus, ta wäärtust hinnati 3000 krooni peale. Maja oli wähema summa eest kindlustatud Anija wastast. abikandmise fondis.

Tulе märkas esimesena komissari teenija ja teatas sündmusest komissarile, kes oli weel woodis. Komissar ruttas kiirelt wallamajja abi järele. Kutsuti tuletõrje Anija mõisast kohale. Tuletõrje oma käsipritsiga ei suutnud aga enam maja häwingust päästa. Kuna laed langesid sisse, ei saadud ka mööblist ja muust waranduseet palju päästa.

Mahapõlenud maja oli warem wallamajaks, pärast renditi politseijaoskonna ruumideks.

Onnetusekohale ilmusid siseminister Anderkopp, prokurör Mägi, abiprefekt Sihle ja kriminaalkomisar Sernow ametnikkudega.

Riigi raha põles ära 130 krooni; selleet oli 100 krooni määratud puude ostmiseks ja 30 kr. kantseleitarwete muretsemiseks. Osa dokumente ja protokolle küll häwines, kuid töö arenaut see ei takistawat.

Wabariigi 15. aastapäew läheneb.

24. weebruari wäärieks pühitsemiseks kõikjal eeltöödega hoos.

Wabariigi 15-nes aastapäew on wõrdlemisi lähedal. Kõikjal on asutud 24. weebruari pühitsemise eeltöödele. Tänawuse wabaduspäewa pühitsetakse suurejoonelisemalt, kohustab seda ju „15".

Paides

on üldjoontes kawa kooskatud. Hommikul kirikus pidulik jumalateenistus, kus esinewad laulukoor ja orkester. Peale seda turuplatsil paraad, millele järgneb rahwamajas aktus, kus kõnega esineb arwatawasti prof. Piip. Õhtupoolikul odawahinnalised kinoetendused rahwamajas ja kinos. Õhtul rahwamajas pidu.

Riwalikke hooneid ja ameteiasutusi tahetakse dekoreerida, samuti ka õhtul illumineerida.

Türil

on kirikus pidulik jumalateenistus, millele järgneb turuplatsil paraad. Hiljem tuletõrje saalis aktus, kus peale kõnede kawas ka muusikalisi ettekandeid. Õhtul seltsimajas pidu.

Tapal

algawad pidustused juba eelpäeval. 23-dal weebr. kell 7 õht. on aktus sõjamusrongide rügemendis. Aktusel esineb Tapa noorsoo kaswat. seltsi laulukoor. Laulukoori on õnnatsus raudteel dressiinaga sõidutada Jõnastu, kus inwaliidide kodus traditsiooniline kooswiibimine — aktus ja teelaud.

24. weebr. hommikul kirikus pidulik jumalateenistus ja naiskodukaitse wannutamine. Hiljem paraad turuplatsil, millele järgneb aktus, kuhu kõnelema kutsutud kirjanik E. Peterson Tallinnast.

Peale linnade on ka mujal üle maakonna läämas nõupidamised ja kawade kindlaksmääramine 24. weebruari pühitsemiseks. Wabariigi 15-nes aastapäew tõstab kujuneda Järwamaal kõigiti ülewaks isamaaliseks pidupäewaks.

1932. a. wähenes wõitoodang 11 protsendi wõrra.

Järwamaalt 27.599 tünni wõid wäljaweoks.

Järwamaa ühispiimatalituste poolt esitati möödunud aastal piimasaaduste wäljaweo kontrolljaamale 27.599 tünni wõid wäljaweoks. Hindamisel langes selleşt 1. sorti 24.353 tünni ehk 88,2 protş.

1931. a. esitati wäljaweoks 31.002 tünni, seega wähenes wõitoodang 1932. a. Järwamaal 3402 tünni ehk 11 protş. wõrra.

Toodangu wähenemine oli siiski wäiksem kui hinna langus. Nimelt langes 1932. aastal keskmine wõi hind 1931. a. wõrreldes 28—30 protş.

Kõige rohkem esimese sordi wõid walmistasid järgmised piimaühisused: Pikewere — 98,8 protş., Koigi 98,1 protş., Koeru 97,1 protş. ja Päinurme 96 protş.

Kõige odawamad tööstuse kulud olid Koigi, Päinurme ja Kahala ühispiimatalitustel, kus tööstuse kuludeks arwati piima klg. 0,6—0,8 snt.

Tapal löövad tapamajad laineid.

On linna tapamaja ehitamine tarwilik?

Tapale uue linnatapamaja ehitamine tekitab kohapeal lahkarwamisi. On tekkinud isegi kindlab ja ägedab wastaspooled. On isegi pikk protest esitatud sjseminiştrile, milles näidatud, et uue tapamaja asutamine Tapale üldse tarwilik pole, kuna linnal wõimalik kasutada praegust kohapeal seiswat „Lihaekspordi" tapamaja. Uue tapamaja ehitamine minewat maksma 20.000 kr.

Arwestades rahwa meeleoluga, näib tõenäolisena, et waldawam enamus praegusel wahetsewal ajal sarnaşe kuluka ehitamise päästitamist ei poolda. Linnawalitsuse ringkonnadest on küll tõendatud, et „Lihaekspordi" tapamaja kasutamine liiga kulukaks minewat. Linnal tulewat maksta iga-aastа suuremaid summasid tapamaja arwel, milliste summadega linn kümne aasta wõi isegi wähema aja jooksul omale täiesti iseseiswa tapamaja saaks ehitada.

Tapamaja ehitamiseks olewat pealegi tunniw tarwidus, kuna praegu Tapa linn liha jätelwaatuse ja terwishoiu suhtes üle ritgi kõige halwemas seisukorras olewat. Tapamaja ehitamine ise ründiwat pikaajalise ja odawaprotsendilise laenuga. Ka loomaarsti seisukord olewat raske. Tapetatwaid loomi tuletwat otsida mööda üksikuid lihaäride tapamajasid ja sageli tapetawad loomad isegi müüdawat ära enne loomaarsti. kohalejõudmist.

Wastaspoolelt tõendatakse aga, et samu ülesandeid wõib aga wägagi hästi teostada ja kõiki senini esinenud puudusi kõrwaldada ka „Lihaekspordi" tapamaja kaudu.

Pöllupidajadki waatawad umbusklikult uue tapamaja ehitamisele. Wiimaste ringlonnas on eriti wiimastel aastatel nurinat awaldatud linna kõrgete tapamaja maksude üle. Oleks nihtud heameelega nende maksude alandamist. Uue kuluka tapamaja ehitamise puhul pole seda lootagi, waid wõib karta isegi netlt wõetawate tapamaja maksude suurenemist.

Praeguste meeleolude ja wäljawaadete juures wõib arwata, et uue tapamaja ehitamine Tapal edasilükkamist weel suurt lainet wõib tekitada.

Wõnda Läpilt.

Haridustöö ja ajaloost.

Läpi raamatukogu selgi peakoosolekul kinnitati 1932. a. eelarwne tasakaalus 190.60 kr., ülejäägiga 36.14 kr. Olt ette nähtud ka raamatukogu tähendamiseks 50 kr., kuid tulutati ainult 23 snt., mis läks „Rahwaülikooli" poolt saadetud raamatute weotuludeks.

Juhatuse walitii: H. Liiberg, Linda Sommer, J. Kipper, A. Jürgenson ja W. Jürgenson. Revisjoni komisjoni: A. Jürgenson, A. Tark ja Elwiine Ots. Raamatukogu toimkonda: Joh. Malmberg, Linda Sommer ja Elwiine Ots.

Otsustati Läpi rahwamaja „Edu" põhikapitalits panna raamatukogu selgi poolt 20 kr. Raamatukogu jäetakse senise hoidja K. Sommeri juurde.

Wabaharidustöö alal ei ole Läpi raamatukogu selts pea midagi ära teinud. Nädal enne peakoosolekut korraldati Läpi algkooli ruumes referaat-waielus õhtu prl. Sommeri poolt, teemil „ümbruskonna mõju iffikule". Waielused kujunesid nii ägedaiks, et halati üksteisele täiesti lubamatuid terawusi ütlema.

Wiimasel ajal on Ambla kogudusе õpetaja hakanud jumalateenistust pidama ka kirikust laugemal asuwates kohtades. Nii pea iga pühapäew on jumalateenistus Läpil, kas kog. õpet. Wilbergi wõi kandidaatide poolt, ka käib reisijuttustajaid. Mõni aeg tagasi pidi ühel pühapäewal Läpi algkoolis pühakirja lugema Amblast cand. Koch. Rahwast oli rohkesti. Saabus jutluse aeg, õpetajat ei nagi. Selgus, et sõitnud jaamast mööda põhjendades mitte wastutulemise peale. Kokkukogunud lahkusid nurisedes.

Ühutiseşt küljest on Läpi mitmekesine. S[illegible] nelja-wiie aasta liikmeid. Wiimasel ajal on „seltspihi" ust hoogu wõtnud. Ka on Läpi pühapäewakool elus kutsutud pr. J. Malmbergi juhatusel.

Pudemeid Einmannist.

Ühisused lihwiheerumad. — Metsad maha. Laulukoorist.

Omalajal asutati kohapeale igasugu seltsi- ja ühisusi, millest ainult mõned püsima suutsid jääda. Kuid nüüd nähtawasti hakkawad ka wanemad ühisused lihwiheeruma. Nii lihwiheerub Wajangu-Kerguta masinatarwitajate ühisus.

Kui kord on juttu juba haigetest ühisustest ja seltsidest, siis siia kuulub esmajoones kohalik turbaühisus. Juba mõndagi aastat tekitab ta liigete huigas nurinat, kuna ei suuda rahuldada nende turbanõudmisi.

Mõne aasta eest, kui metsahinnad olid wõrdlemisi kallid, müüsid suuremad enamuses kohalikud metsade omanikud endi metsad täielikult lagedaks. Püüsima jäid weel eitgile kuulawad metsatükid, millised aga ijeenesest kuigi suured polnud. Nüüd on jõutud juba niikaugele, et wõetakse maha ka need allesjäänud riigimetsa tükikesed. Igapäew käib kibe töö metsas, kuigi tugew pakane mehi suurema osa ajast sunnib tule ääres olema. Ja kewadel wõime tõdustateerida täielikku „südamewaluga", et warem nii metsarohkelselt Awinurmega wõrdne Einmanni on laotanud kõik oma ilu ja uhkuse — oma suured metsad. Nagu kuulda, kawatsetakse riigimetsa kämustikku mitte enam wuori metsa külwata, waid ma wälja jagada uudismaana ülesharimiseks maasowijaile.

Wiimase metsade mahawõtmine annab end tunda weel teisest weidi maluşamast küljest — nimelt kiittematerjali puuduse näol. Ostetakse riigimetsast maharaiumiseks noori lepipi peaaegu täiesti muidu, sest 5 senti jookswa meetri eest pole millegi hind.

Kohalik laulukoor on elanud läbi terwe rea tõusu ja mõõna aegu. Oli isegi aegu, kus laulajaid muidu kokku ei saanud kui tantsu abil. Kõesolewal aastal tähenes koor õige tundwalt „wärske were" juurutuleku tõttu, peamiselt just meeslauljate poolt, ning on täinud eelolewa üldlaulupeo mõtusel koos üsna korralikult. Kuigi pole senini weel kohapeal awalikkusele esinetud, on lauatsus üles kerkinud esineda kohalikus rahwamajas iseseiswa kontserdiga — kirjutaja siin sündetahe pakkuda, ehk kaipaşu see ainmanlast juudab kuulamineküs liigutada, see on iseasi.

Kowsolekute päew Türil.

Põhjapäewal korraldasid ühe koosoleku tõstab ning teise „kehwikute" rühm.

Kella 10 paiku peaş tuletõrje sellisimaja saalis töötuile koosolekut, mida juhatas Kreedeman. Koos oli ligi paarsada inimest. Töötuie kongressi tegewusest lämud põhjapäewal Tartus ametlid aru Türi töötuie esindajad A. Kirkiwan ja E. Brafeldt. Koosolek jäi üldisjelt rahule kongressi tegewusega ning kiideti heaks seal wastuwõetud otsuseid.

Kell 12 oli formaalses ammuses „kehwikute nõhma" liikme wõl. P. Kroosi kõne. Umbes poolteşetunnilises kõnes motiweeris ta peamiselt fotşialiste ja nende tegewust. Ülistamiseks leidis Nõukogude Liidu kord ja selle saawutused. Pikemalt peatus kõneleja weel piibli „selgitamise" juures ning leidis, et nşt on kõige suurem wõitlustkoşti maailmas! Wastu waidlesid kohapealsed fotşialistlikud tegelased, nii et kord läks juba päris ägedaks trampimine ja kuulhaas tşegi wilesid. Lõpuks need fişkti warjatşid ning koosolek lõppes warjatşelt. Kuulajaid oli suunilikas saal tuleşi täis, ses jälgişid huwiga kahe töötşparteişi esindajate omawahelişt ründeşõu peleşrişt ning argerdamişt.

Lubja hind alaneb.

Nagu kuulda, alandawad Rake ja Tamsalu lubjawabrikud lubja hinda 10 protş. wõrra. Hindade alandamiseks pidas hindade komişsar läbirääkimişi.

Ringi ümber Järwamaa.

Males lasksi enese mahr raudteelane Rudolf Alter A. ali 26 a. wana, abielus möödunud kewadest saadik. Enesetapp toimus kaitseliidu wastpüssiga.

Ise hüüdjatab poega. Ao mõisaomanik J. Leenaw lõikis süüdistuse oma poja A. wastu, et see tema waranduşt 416 krooni wäärtuses ära raişanud.

Ambias wäheneb ründimuus. Ambla kogudusеs on kogusummas wiimaşe 42 aasta jooksul ründimub 10.517 last, şuvnud aga samal ajal 8.064 inimeşt. Kuna waremalt ründiwuş alati şurewuşe ületanud, şageli otşe mitmekordşelt, şiis ongi şellega seletatawa şuur ründiwuşe ületaal. Selle wastu on aga wiimastel aastatel şurewuş ründiwuşt ületama hakanud. Wiimaşe 42 aasta jooksul on şurewuş ründiwuşe ületanud, üheşkõl aastal, nimelt 1916. a. kuni 1920. a., 1922. a., 1928. ja 1929. a. ning 1932. a. Selle põhjuseks osutub şuur ründiwuşe langemine. Kui 1892 .a. ründis Ambla kogudusеs 380 last, 1902. a. — 337 last, 1912. a. — 276 last ja 1921. a. — 166 last, siis 1930. a. ründis ainult 134, 1931. a. — 84 ja 1932. a. 168 last. Kuigi mõõdunud aastal ründinute arw jälle şuurenenud, jääb şee ikkagi laugele maha aastakümneid tagaşi ründinute arwuşt.

Koeravaşw „paranõab" kurgutüükaşe. Wäinjärwe aş. haigeşbus kurgutüükuşşe keegi mees. Mehe terwilişe seişukorra on arştid lootuşetuks tunniştanud, kuid mees işe ei ole rahuldanud ega şeda ulutawaks wõtnud. Palju şuuremat uşalduşt ilmutab ta ühe lähikuuşes elawa „imearsti" waştu, kes mehele täieliku terweksşaamişt ennuştanud, ainult kui wiimane koeraraşwa tarwitama hakkab. Eşiõigu püüdis mees arştimişe jaoks koeri murdeşeda ostmişe teel, kuid et keegi oma koera elu mimelu päästmişeks ohwerdaba ei taha, siis on mees koeri hankima hakanud hoopis teişţugusei teel.

Põhja-Järwamaad waritşeb oksjoni hõbaeht. Põhja-Järwamaa waldabes wõib märgata wiimaşkel aastatel järjekindlat oksjonihõbaehu şuurenemişt. Kui 1931. a. neljas wallas oksjoniteel müügile määrati 12 kinniswara, siis 1932. a. 19 kinniswara.

1932. a. oksjonite arw on şuurenenud Lehtşe ja Ambla waldabes, wähenenuk şelle wastu aga Albu wallas. Taluşid määrati oksjonile Ambla wallas 4, Lehtşe w. — 4, Albu w. — 3 ja Nõmküla wallas — 1.

Käesolewal aastal on kawa wõeigi oksjonihõbaehu şuurenemişt, şeşt 18. ja 14. märtşil on üşi Maapanga poolt oksjonile määratud Albu wallas 3 talu, Ambla w. — 2 talu ja Nõmküla wallas — 2 talu.

Jaotma kool şõõb laineid. Wiimaşe Ambla wallawolikogu otşuşega, Jaotma aş. kooli mitte awada, ei taha kurulaşed ja jaotmalaşed leppida. On tuhutud protestiga maawalitşuşe ees esineda. Samuti ähwardatakşe Lehtşe walla alla üleminemişega, miş şuguşe walla alla Jaotma waremgi kuulunud. Ambla wallaşt lahkulõõmişel tahetakşe işegi Kurut kaaşa tõmmata, miş şuguune küla waremalt Nõmküla alla kuulus. Lehtşe walla kaudu loodetakşe koolikõşimuşt paremini lahendada, şeşt et Jaotmale ja Kurcule asub wõrdlemişi lähedal Tapa küla algkool.

Teişalt şeletatakşe kooli asutamişe kohta, et otşuşe tegemine ei olewat kõigeşti huupi şündinud. Juba waremalt enne wallawolikogu koosolekut, Jaotma ja Kuru kooliealişte laşte wanematelt arwamişi päriđes, on şelgunud, et kõik lastewanemad ei peagi uue kooli asutamişt häätaşwilikuks, waid ainult wallaşe uuşi şuuremaid kulusid peale weeretawaks.

Kui kuningapoeg käis Paides.

Paide 47 a. eeşt. „Kahtlane" ümşteões Paide Kirikus. Papi ja pastori haruldane şõpruş. Perekond Laterii pramõõbaks. Wangide puudumişel märkis wongla ülem oma poja wahialuşeks. Kui Paide bürgerid şõid esmakordşelt kokamaşa. „Suurwürsti tooru" Wallimõel. Mõõdetuşşamnas „sõõwiitele".

Suwekuudel 1884.—1888. a. reişis Wene şuurwürşt Wladimir Aleşşandrowitşch (keişer Aleşşander 3. wend) Põhja- ja Ohtu-Wenemaal. Suwel 1886. a. reişis şuurwürşt Baltimaadel, jõites läbi umbes 3000 kilomeetrit. Selle teekonnal şaatis teda tuntud Wene kirjanik K. K. Slutşchewşki, kelle ülesandeks oli reişi kirjeldada. Kirjeldused ilmuşid esmalt Moşkwa ajakirjanduşes, pärast işeraamatuna. Reişikirjeldused Baltimaadelt ilmuşid teoşe teişeş osas pealkirjaga „Po şapadu Roşşi". Kuna kirjanik Baltimaadel wiibis esmakordşelt ja şiinşed olud tuntawalt lõkşid lahku işeriigi oludeşt, pole huwituşeta tuua allpool lokkuwõtte tema kirjeldueşt.

12. juuni hommikul jõudis şuurwürşt Taltiinna, 15. juunil oli Pärnus ja 17. juunil Kureşaares, kuşt şõitis edaşi Liibawi ja Mitawi. 22. juunil olid külalişed Riias ja şealt şõideti lõuna poole, kuni jõuti wiimaks ringiga Pihkwa. Sealt şõideti Peipşi ja Emajõe kaudu Tartu, kuhu jõuti 28. juunil. 30. juunil õeli 4 p. l. ajaşib külalişed rongile ja kell 7 õhtul şõideti

Rake jaamaşt hobuştel Aruküla mõişe,

kuhu jõuti tunni pärast. Aruküla mõişa omanikuks oli krahwinna Toll, ründ. Ignatjewa. Kirjeldades mõişa ümbruşt, leiab kirjanik, et şee on tõşane, metşawaene. Härraştemaja on maşşiiwne liwiehitis, ümbriteşetud majapidamiişe hoonetega; teda warjawad wana pargi aumäärşed puud. Toreda pargi ühes şopis oşub tabel — perekonna puhkepaik. Mõişapidamişes walitşeb eeştwõlikt lord. Järgneb kohaliku administratiiwşe koora kirjeldus, puudutades mõişapolitşeid ja şelle şuhteid riigi ja omawalitşuşe aşutustega.

Sõit Paide algas Arukülaşt järgmişel hommikul — 1. juulil. Maaştik olewat peaaegu şamaatimeline kui Rake-Koeru wahel. Tee ääres külaşid wähe. Maamõe, miş hoolikalt mõõdetud şillamärkidega, poştidega ja kiwidega, olewat wõrdlemişi tõşane, waewalt märgatawate kallakutega. Talud leitakşe olewat mitte laugeliği tiheđad: on nähtud wanu hurtşikuid wiltuwajunud juurdeehitistega. Waştuşõitwad hõbuşed ja wankrid wiletşad.

Edaşt järgneb millegipärast pikk kirjeldus talupoegade aştumişeşt õigeuşku, puudutades „Sakalat" ja C. R. Jaloşşoni.

Paide leitud puhta ja armşa linnakeşena

umbes 3000 elanikuga. Kõigepealt muidugi kiideţakşe Wallimõelt paişwast 5 kuppliga Wene kirikut. Ordnllimmuşe monumeid mainitakşe waid paari reaga. Paikşe maaliţad olewat şillutatud. Kui hawuşduşt õrildpuhastatakşe alla, et erwang-Lutşeriuşu kirik wõlimuşeşt jõuwat alla õigeuşu kirikuşe, kuid olewat wõimaşeşt wanem ja oma tagaşihoidlikkuşega arhitektoonilişes joontes tundumwat şiiski armuärşena. Edaşt järgnewad şinna kohta mõningad ajaloolişed andmed ja şiis mainitakşe jõllegi ere.-ţuh. kirikut. Kirikpiirdeaţkşe alla, et kirik olewat ehitatud 1645. a. põlenud kirigu aşemele peamişelt Rõtşalaşi 1-şe armulatud rahaga, kuid wõiga ümelik ja otşe uşkumata olewat leida Paide Caritas Wene kunştnik Ge „Püha õhtuşõõmaja" koopiat. Leitakşe, et maal, mis ţlaalt enam kui rahwaţaal-reeliţtilt, 60-daşe aaştaşe Wene rahwaliikumi tähtõiţem näide, olewat täieşti ebaloh.ane ehitaş kirikuşe kirikule. Küşitakşe: Kus oigub şee maal? — Wastus: Paides, kus wõidawat

julgeşa mangla mahialuşte puudumişel.

Kohja laadamişe kohtuşel olewat mangalaşlaşed wahialuşte nimeşõitu määrinud oma poja. Teişe andmeţa paideliaşte woorusteşt ja ligimeşeannaşuşeşt tunnişţtum, kus 30-daţel aaştaţel ühe arşti ałgaţuşel on korraldanud omapärane loterii

daba ei taha, siis on mees koeri hankima hakanud hoopis teişţugusei teel.

Põhja-Järwamaad waritşeb oksjoni hõbaeht. Põhja-Järwamaa waldabes wõib märgata wiimaşkel aastatel järjekindlat oksjonihõbaehu şuurenemişt. Kui 1931. a. neljas wallas oksjoniteel müügile määrati 12 kinniswara, siis 1932. a. 19 kinniswara.

1932. a. oksjonite arw on şuurenenud Lehtşe ja Ambla waldabes, wähenenuk şelle wastu aga Albu wallas. Taluşid määrati oksjonile Ambla wallas 4, Lehtşe w. — 4, Albu w. — 3 ja Nõmküla wallas — 1.

Käesolewal aastal on kawa wõeigi oksjonihõbaehu şuurenemişt, şeşt 18. ja 14. märtşil on üşi Maapanga poolt oksjonile määratud Albu wallas 3 talu, Ambla w. — 2 talu ja Nõmküla wallas — 2 talu.

Jaotma kool şõõb laineid. Wiimaşe Ambla wallawolikogu otşuşega, Jaotma aş. kooli mitte awada, ei taha kurulaşed ja jaotmalaşed leppida. On tuhutud protestiga maawalitşuşe ees esineda. Samuti ähwardatakşe Lehtşe walla alla üleminemişega, miş şuguşe walla alla Jaotma waremgi kuulunud. Ambla wallaşt lahkulõõmişel tahetakşe işegi Kurut kaaşa tõmmata, miş şuguune küla waremalt Nõmküla alla kuulus. Lehtşe walla kaudu loodetakşe koolikõşimuşt paremini lahendada, şeşt et Jaotmale ja Kurcule asub wõrdlemişi lähedal Tapa küla algkool.

Teişalt şeletatakşe kooli asutamişe kohta, et otşuşe tegemine ei olewat kõigeşti huupi şündinud. Juba waremalt enne wallawolikogu koosolekut, Jaotma ja Kuru kooliealişte laşte wanematelt arwamişi päriđes, on şelgunud, et kõik lastewanemad ei peagi uue kooli asutamişt häätaşwilikuks, waid ainult wallaşe uuşi şuuremaid kulusid peale weeretawaks.

Paide teateid.

Müsteerium rahwamajas.

Möödunud pühapäewal lawastati Paide rahwamajas hoopis midagi erilişt ja esmakordşet. Kogudusе juhatuşe eeşwõttel kanti ette müsteerium „Kristofferus".

Ettekanne õnnestus kõigiti, olles meeldiwaks wahelduşeks hawilike teatriõhtute kõrwal. Näitlejad tulid oma osadega toime, seda eriti kandidaadid jõud — Kristofferus ja Parwenees. Mõne teişe meeşosalişe juures jättis kuju ja mäng pişut joowida, kuna oma osa küllalt waştanwalt ei şaadud kehastada. Üldmuljе oli aga şiiski päris hea, wärişed puudused on ju paraşaamatud. Üldişelt ilmnes, et näitlejad tõişelt asja kallal olid.

Muuşikaline külg tuli wälja kõigiti õnnestunult. J. Zeiger oli şobamad häşti waştanwat muuşikat. Dekoratşioonid olid kauniş, andes kaalukalt oma osa müsteeriumi heaks kordamineküs.

Publikut oli aga kahjuks hõredapoolşelt. Laupäewal oli ettekanne õpilaşteşe täie şaali juures.

Tuletõrje peakoosolek.

Möödunud pühapäewal pidas Paide tuletõrje ühing oma aastapeakoosolekut. Kohaloleku kuhi şaal kogunes tuletõrjujaid täis.

Koosoleku juhataja walidi Petşch, protokollijaweks Wõita ja Wain.

Aşti waştu 1932. a. tegewuşe ja kaşşarrauandeş. Ühingu tegewuş arenes ka möödunud aastal edukalt edasi; şuutşi mõnõagi ära teha tuletõrje korraldamişe weel paremale järjele tõştmişeks. Sişşetulekuid oli 1932. a. 5405.01 kr., mõişamineküid 4958.85 kr., nii et üleşjääk 1. jaan. k. a. 446.16 kr. Suuremaks kuluks oli printşmaja juurdeehitus ühes planguga, mis maksma läks 2533.56 kr. Tuluşid şaadi pidudeşt jne. 1108 kr., ja tehti laenu printşmaja juurdeehituşeks 1246.50 kr. Ümmalt şaadi toetuşt rahas 250 kr. ja materjali näol (end. kaşarmu hoone) 950 kr.

Edaşi kinnitati 1933. a. eelarwe ja wõeti waştu uus põhiküri.

Siis järgnes koosoleku tmulţpunkt — walimişed. Esimeşeks ajuti eşimeşe walimişele. Peale J. Marguşe şarnaşa tähtis eşimeşe kohuşeks K. Thomşon. Tema şeati juhatuşe poolt eşimeşeks kandidaadiks üles. Teişt kandidaate üles ei pandud ja K. Thomşon walidi eşimeşeks peaaegu ühel hääleł.

Abieşimeşhe wabimine ei läinud şugugi nii libedalt. Juhatuşe poolt oli kandidaadiks Petşch. Koosolek seadis aga weel üles F. Wiedebaumi, R. Lepa ja dr. Gutfeldti. Wiimaste üleş ära. Walida tuli kõõn korda. Eşimeşes ringis langes R. Lepp wälja, şaades 27 häät. Teişel korral tuli paliwõega eşitşus, şeepäraşt hääletati kolmandal korral şedelitşega. Walituks aşutus Wiedebaum 60 hääliega Petşchi 55 hääle wastu. Teiţeks juhatuşe liigeteks walidi juhatuşe kandidaadid — Kolk, dr. Raamik, J. Laube, R. Wõita. Tuletõrje hiidu şaadõõtuleks walidi Grünberg, Göţch, Feldt, Petşch, Adelheid ja Tuisman. Pidustuşkomiteş R. Feldt, A. Grünberg, Tuisman, Adelheid, Tiitşel, Treu, Arbet ja A. Tõnişson.

Seekordne koosolek oli meeleoluka wõrdlemişi rahulik. Waremalt aastatel oli waheşt waştuşpidi.

Meeremäängu klubi pidas koosolekut.

Paide meeremängu klubi pidas koosoleku klubi puunes neil päewil oma korraliţt peakoosolekut. Kiimitati aasta tegewuşe ja kaşşa aruanne. Siişe oli tulnud tuluşe 260.96 kr., wälja läinud 185.90 kr., üleşjääk 74.06 kr.

Aasta jooksul peeti 48 klubiõhtut meeremängu.

Kõige rohkem şõime wälja mängiţid A. Spring — 18.074, R. Feldt — 13.016, hr. Gutfeldt — 12.516, Bock — 12.434, Oberman — 10.056 jne.

Aasta lõõtuwõõtte jõrele olid paritmateks enämgijateks tubatuşe järele: hr. Gutfeldt, hr. Perţer, Spring, Tilling, Aur, Eichfeldt, Oberman, Feldt, Tren jne.

Käesolewa aasta juhatuşe walidi hr. Gutfeldt, Tilling, Bock, Feldt, Oberman.

Uus jaoşkond tuletõrjeş.

Tuletõrjes tunaşe juurde uus jaoşkond — walgeşaţuşe, şõe ja şignaliţatşioon; jaoşkond, mõõa formeerib F. Wiedebaum.

Suwel mõõtuş.

Eeloleşwal suwel taheţakşe pidada Paides maakonnaliiţu mõõtuş. Wiimaţi peeti Paides mõõtuş 1930. a. Wahepeal korraldaş Järwamaa põllumeeşte seltş maakonnaliiţuş mõõtuşed J.-Jaanis ja Tapal, ning tõõtamu on jõlle järjekorb Paide kões.

Korraldaţakşe maismaaliţ laulupõõm.

Paide koguduşe juhatuşel on kawatşus suwel waimuliţõõtu laulupõõma korraldada, mille ţiõţetuleţ kõigi tuu weeli heaks.

Mõõtestusmärk tuletõrje juurmaaţe.

Tuletõrje koosoleku wahetati mõõtreid mõõtestusmärgi püştitamişeks tuletõrje juurmaaţe. Seişeks warwiliţ şumma loodetakşe kõikţ şaada korjanduşega.

Kiriklikke teateid.

Järwa-Madişe kirik. Ristitud: Silwia Tedder, Johanneşe t., Ahulaşt. Maetud: Kai Wähter, Madişe aõ., Albuşt, 74 a, 6 k. 10 p.; Maria Liişen, Hermanni ieşt, Kuiewereşt, 60 a. 1 k. 28 p.; Mai Heinamägi, Hanşu aõ., Albuşt, 83 a. 7 k.; Arno Mücker, Hanşu p., Orgmeişaşt, 2 a. 8 k. 13 p.

Maawalitşus wähendas palkaşid.

Maawalitşus otşuştas oma ametkonna palkaşid wähendada waştawalt riigiametnike palkade wähendamişele.

Homme algab veebruar.

Uuendage veel täna „Järva Teataja" tellimine 1. veebruarist. Hoolitsege, et ka naabril käiks „Järva Teataja".

Uuesti avatud
peale põhjalikku remonti Paides, Pikal uul. „Iva" ruumides
söögisaal-kohvik
Saadaval alati maitsevad hommiku-, lõuna- ja õhtusöögid. Kohv ja tee.
Lootes lahket külastamist austusega **Vold. Laube.**

Paide nõõritehas
ostab kõva kiuga murtud (masindatud)
linu.

Koerus
G. Potmanni kaupluses müüakse „Järva Teataja" üksiknumbreid, võetakse vastu tellimisi ja kuulutusi.

Ostan kuiv.
rukkeid, otri ja nisu.
O. Simsoni weski. Paides.

Müüa täiesti korras ja heade hoonetega väiksem
wana talukoht.
Järvamaal Esna val., Ammuta külas. Kaupa tehakse kohapeal. R. Valting. Kirj. aadres: Järva-Jaani, Ammuta postkast R. Valting.

A.-S. „Ühiselu" trükk, Tallinnas.